

V. SZATA ROŚLINNA

1. Wstęp

Na obszarze województwa opolskiego, w tym również gminy Głubczyce, proces przekształceń szaty roślinnej na skutek działalności człowieka rozpoczął się już w neolicie. Antropopresja przybierała na sile wraz ze wzrostem liczby ludności, wprowadzaniem nowych sposobów uprawy roli, a w końcu, począwszy od końca XVIII wieku wraz z postępującą rewolucją przemysłową. Naturalne procesy przystosowawcze związane z ewolucją organizmów nie nadążały za szybko zmieniającymi się uwarunkowaniami zewnętrznymi kształtowanymi przez człowieka i ustąpiły miejsca procesom wymierania (Kornaś, Medwecka - Kornaś 1986).

Niekorzystne przemiany szaty roślinnej i wycofywanie się poszczególnych jej składników nie ominęły województwa opolskiego. Opolszczyzna, jako część Śląska uległa intensywnemu zagospodarowaniu już w XVII i XVIII wieku, a w wieku XIX postępujące uprzemysłowienie i rozwój systemu komunikacyjnego uzupełniły szeroką paletę negatywnych oddziaływań. Tak zwana „racjonalna” gospodarka leśna oraz „wysoka kultura” rolna, w szczególności związane z nimi zmiany stosunków wodnych, doprowadziły w ciągu ostatnich lat do znacznego zubożenia rodzimej flory Śląska Opolskiego. Nie bez znaczenia, szczególnie dla obszarów położonych w dolinach rzek, było podjęcie działań z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, w tym najbardziej negatywnego w skutkach dla środowiska przyrodniczego, budowania wałów odgradzających znaczne obszary doliny od cyklicznych zalewów. Równie istotna, szczególnie na obszarze gminy Głubczyce, była intensyfikacja rolnictwa przybierająca na żyznych obszarach Płaskowyżu Głubczyckiego, postać niemal przemysłowego, wielkoobszarowego użytkowania. Taki sposób zagospodarowania doprowadził do znacznego zubożenia szaty roślinnej, a często także do niemal całkowitego wyeliminowania rzadkich gatunków upraw polnych i miedz. Procesy ustępowania gatunków z terenu województwa opolskiego i gminy możemy dziś prześledzić analizując bogatą bibliografię geobotaniczną XIX i początku XX wieku (np. Wimmer 1844, Fiek 1881, Schube 1903). Porównując dane historyczne z aktualnym rozmieszczeniem interesujących gatunków roślin można było dla obszaru województwa opolskiego opracować listy roślin zagrożonych (Parusel i in. red. 1996, Spałek 1997). Dotychczas jednak nie dokonano syntetycznej analizy chorologicznej gatunków zagrożonych i ginących gminy Głubczyce i stąd konieczność

przeprowadzenia prac inwentaryzacyjnych i przedstawienia całościowego obrazu wartości tej grupy roślin w ujęciu przestrzennym.

2. Metodyka

Chronione i rzadkie gatunki roślin oraz zbiorowiska roślinne zostały odnotowane w trakcie badań terenowych prowadzonych na obszarze gminy Głubczyce w latach 2002 - 2003. W opracowaniu członkowie zespołu badawczego wykorzystali również wyniki swoich badań prowadzonych na analizowanym terenie w latach 1995-2001. Część z tych taksonów znalazła się na „Czerwonej liście roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce” (Zarzycki, Szelağ 1992) – (skrót PL), regionalnej „Czerwonej liście roślin naczyniowych Górnego Śląska” (Parusel i in. red. 1996) – (skrót GŚ), wojewódzkiej „Czerwonej liście roślin zagrożonych w województwie opolskim” (Spałek 1997) – (skrót O), „Liście zagrożonych gatunków chwastów segetalnych w Polsce” (Warcholińska 1994) – (skrót LC) oraz „Czerwonej księdze roślin województwa opolskiego (Nowak, Spałek red. 2002) – (skrót CK).

Część występujących w gminie Głubczyce zbiorowisk roślinnych znalazła się na regionalnej „Czerwonej liście zbiorowisk Górnego Śląska” (Celiński i in. red. 1997), których kategorie zagrożenia podano w nawiasach obok zbiorowiska.

Na liście krajowej i regionalnej rośliny oraz zbiorowiska roślinne podzielono w zależności od stopnia zagrożenia na 5 kategorii:

Ex - wymarłe i prawdopodobnie wymarłe

E - wymierające

V - narażone

R - rzadkie

I - o nieokreślonym zagrożeniu

Natomiast na liście wojewódzkiej i w czerwonej księdze stopnie zagrożenia gatunków podano w postaci nowych symboli literowych, wyróżniając w ten sposób 7 kategorii zagrożenia (Głowaciński 1997). Są to:

EX - wymarłe

RE - wymarły w regionie (kategoria zastosowana w czerwonej księdze)

EW - wymarłe w wolnej przyrodzie

CE - krytycznie zagrożone

EN - zagrożone

VU - narażone

LR - niższego ryzyka

NT - bliskie zagrożeniu (kategoria zastosowana w czerwonej księdze)

LC – stabilne (kategoria zastosowana w czerwonej księdze)

DD - o danych niedostatecznych.

Rozmieszczenie gatunków w Polsce podano za Zając, Zając (1997, 2001), a w województwie opolskim za Dajdkiem i in. 1998a, 1998b. Listę florystyczną podano w porządku alfabetycznym. Nazewnictwo gatunków przyjęto według Mirka i in. (2002). Systematykę i nazewnictwo zbiorowisk roślinnych przyjęto według Matuszkiewicza (2001).

3. Historia badań florystycznych i stan zbadania flory

Śląsk był od dawna przedmiotem badań florystycznych, które zostały zapoczątkowane w drugiej połowie XVIII w. Penetracja botaniczna objęła również Śląsk Opolski, leżący w centralnej części, między Śląskiem Górnym i Dolnym. Pierwsze prace florystyczne Mattuschki (1776) i Krockera (1787) wymieniają małą liczbę gatunków i ich stanowisk. Znacznie więcej danych przynoszą opracowania Wimmera, Grabowskiego (1827, 1829) i Wimmera (1844, 1857). Ostatnie wydanie flory Wimmera (1857) podaje ze Śląska 1375 gatunków. Wyniki badań prowadzone w latach 1858–1881 przez różnych badaczy, m.in. Stenzla (1876), poszerzone o własne prace terenowe, zostały opublikowane przez Fieka (1881) i podają 1513 gatunków wraz z bogatym wykazem stanowisk. Szereg danych z tej publikacji odnosi się do obszaru dzisiejszej gminy Głubczyce.

Opierając się na wymienionych wyżej opracowaniach, poszerzonych o wyniki własnych badań florystycznych, Schube (1903) publikuje monograficzne dzieło o aktualnym rozmieszczeniu roślin na Śląsku. Praca ta opisuje 1616 gatunków roślin naczyniowych na przeszło 60 tys. stanowisk, również z obszaru gminy Głubczyce.

Dalsze badania florystyczne, prowadzone po roku 1904 i kierowane przez Schubego, miały na celu odkrywanie nowych stanowisk roślin oraz rejestrowanie nowych gatunków. Stanowiły uzupełnienie podstawowych prac wydanych wcześniej. Wyniki wspomnianych badań w postaci doniesień publikował Schube rokrocznie w latach 1903–1930 w „Jahresberichte der Schlesischen Gesellschaft für Vaterländische Kultur” z przerwą w czasie trwania I wojny światowej.

Od 1931 roku badania te kontynuował Schalow (1931–1936), który podobnie jak jego poprzednik, zwracał uwagę nie tylko na gatunki rodzime, ale podawał również nowe stanowiska gatunków obcych.

Istotne z okresu przedwojennego są alegaty zielnikowe przechowywane w zielniku Muzeum Przyrodniczego Uniwersytetu Wrocławskiego we Wrocławiu zebrane m.in. przez

Bartscha, Baumanna, Buchsa Burdę, Buschutzkiego, Dittricha, Fieka, Froedela, Fuchsa, Grabowskiego, Klapicha, Klopego, Krockera, Krokera, Lorensena, Malendy, Petrasa, Petriego, Richtera, Riczora, Rietschego, Rothege, Schalowa, Schmattorscha, Schmidta, Schoebela, Scholza, Schramma, Shrantza, Schubego, Schuberta, Sintenisa, Spribika, Straussa, Tieschbierza, Torkego, Uechtritzza, Urbana, Wascheka, Wegenkolba, Wendego, Wenera, Wichurę.

Pierwsze powojenne doniesienia dotyczące flory województwa opolskiego pojawiły się wraz z rozpoczęciem opracowywania „Rozmieszczenie roślin naczyniowych na Śląsku” pod kierunkiem prof. Józefa Mądalskiego. Z tego okresu na uwagę zasługują np. notatki Mądalskiego (1961), Mądalskiego i in. (1961, 1962, 1963, 1967), Ciaciury (1962, 1965, 1966, 1968, 1970, 1971, 1972, 1973, 1988), Ciaciury i Kowala (1964), Kuźniewskiego (1958, 1962, 1964, 1970, 1979), Michalaka (1962, 1963), Sendka (1965), Serwatki (1965, 1969, 1970), Szotkowskiego (1966, 1968, 1969, 1971a,b, 1972, 1973), Celińskiego i in. (1974-75, 1976, 1983) oraz wiele innych publikacji. Autorzy powyżsi stosunkowo często eksplorowali tereny południa regionu w celu rejestrowania zmian we florze ciepłolubnej o południowym pochodzeniu (Śródziemnomorskim, Pontyjsko-Pannońskim).

W późniejszym okresie dużo cennych danych przyniosły opracowania, m.in. Krawiecowej, Kuczyńskiej (1965), Krawiecowej i in. (1963), Kuczyńskiej (1967, 1973, 1974), Kobierskiego (1974), Kuźniewskiego i in. (1993), Dajdoka i in. (1998a, 1998b), Nowaka i in. (2000).

Badania nad ubożeniem flory województwa opolskiego i ustępowaniem poszczególnych gatunków prowadził Michalak (1976), Sendek (1986), Parusel i in. (red.) (1996), Spatek (1997), Nowak, Nowak (1999 a, 1999b), Nowak, Spatek (red.) 2003.

Z okresu przedwojennego z obszaru dzisiejszej gminy Głubczyce pochodzą dane dotyczące występowania gatunków roślin, obecnie uznanych za chronione i rzadkie, wśród których godnymi odnotowania są stanowiska następujących taksonów:

Nazwa gatunkowa	Lokalizacja stanowiska	Autor
Pokrzyk wilcza jagoda <i>Atropa belladonna</i>	Opawica	Schube 1903
Zanokcica północna <i>Asplenium septentrionale</i>	Opawica	Schube 1903
Oman szlachtawa <i>Inula conyza</i>	Opawica	Schube 1903

Pierwiosnek lekarski <i>Primula veris</i>	Chomiąża	Schube 1915
Kukułka bzuwa <i>Dactylorhiza sambucina</i>	Pietrowice Głubczyckie	Schalow 1931, leg. Schubert czerwiec 1880 – WRSL
Goryczka wąskolistna <i>Gentiana pneumonanthe</i>	Radynia	Schube 1903
Rojownik górski <i>Jovibarba sobolifera</i>	Pietrowice Głubczyckie	Schube 1914
Parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i>	Pietrowice Głubczyckie	Schube 1930
Dzieiweńsił bezłodygowy <i>Carlina acaulis</i>	Chomiąża	Schube 1913
<i>Aquilegia vulgaris</i>	Chomiąża	Schube 1912
Kokorycz wąta <i>Corydalis intermedia</i>	Klisino	Schube 1903
Dzieiweńsił bezłodygowy <i>Carlina acaulis</i>	Ściborzyce Małe	Schube 1912
Stokłosa gałęzista <i>Bromus ramosus</i>	Kietlice	Fiek 1881, Schube 1903
Dziurawiec kosmaty <i>Hypericum hirsutum</i>	Kietlice	Fiek 1881, Schube 1903
Stokłosa prosta <i>Bromus erectus</i>	Biernatówek	Schube 1903
Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	Stawoszków	Schube 1903, Schube 1912
Lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>	Ściborzyce Małe	Schube 1914
Kokorycz wąta <i>Corydalis intermedia</i>	Wilczy Staw	Schube 1903
Paprotnik kolczysty <i>Polystichum aculeatum</i>	Żabczyce	Fiek 1881
Listera jajowata <i>Listera ovata</i>	Las Głubczycki	Leg. Sintenis 15.06.1889 – WRSL
Paprotnik kolczysty <i>Polystichum aculeatum</i>	Wilczy Staw	Schube 1903
Podkolan biały <i>Platanthera bifolia</i>	Kietlice	Leg. Sintenis 15.06.1879 – WRSL
Parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i>	Głusko	Fiek 1881, Schube 1903
Miodownik melisowaty <i>Melittis melissophyllum</i>	Głusko	Schube 1903
Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	Lisiećice	Wimmer 1844, Schube 1914,
Turzyca orzęsiona <i>Carex pilosa</i>	Głusko	Schube 1903
Lepiężnik różowy <i>Petasites hybridus</i>	Lisiećice	Schube 1903
Żłobik koralowy <i>Corallorhiza trifida</i>	Lisiećice	Wimmer 1844

Żłobik koralowy <i>Corallorhiza trifida</i>	Głusko	Fiek 1881, Schube 1903
Podkolan biały <i>Platanthera chlorantha</i>	Głusko	Schube 1903
Buławnik mieczlistny <i>Cephalanthera longifolia</i>	Lisiećice	Wimmer 1844
Buławnik czerwony <i>Cephalanthera rubra</i>	Głusko	Fiek 1881, Schube 1903
Barwinek pospolity <i>Vinca minor</i>	Głusko	Schube 1912
Mieczyk błotny <i>Gladiolus paluster</i>	Lisiećice	Wimmer 1844, Schube 1903
Buławnik mieczolistny <i>Cephalanthera longifolia</i>	Głusko	Schube 1903
Ciemieżyca zielona <i>Veratrum lobelianum</i>	Głusko	Fiek 1881, Schube 1903
Dziurawiec kosmaty <i>Hypericum hirsutum</i>	Głusko	Schube 1903
Wężymord niski <i>Scorzonera humilis</i>	Lisiećice	Wimmer 1844
Porzeczka czarna <i>Ribes nigrum</i>	Głubczyce (las miejski)	Schube 1903a
Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	Wilczy Staw	Schube 1912
Buławnik mieczolistny <i>Cephalanthera longifolia</i>	Głubczyce (las miejski)	Schube 1903
Pomocnik baldaszkowy <i>Chimaphila umbellata</i>	Las Glubczycki	Fiek 1881, Schube 1903
Parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i>	Las Glubczycki	Fiek 1881, Schube 1903
Miodownik melisowaty <i>Melittis melissophyllum</i>	Las Glubczycki	Fiek 1881, Schube 1903
Kłokoczka południowa <i>Staphylea pinnata</i>	Głubczyce (las miejski)	Wimmer 1844, Fiek 1881, Schube 1903
Buławnik czerwony <i>Cephalanthera rubra</i>	Głubczyce (las miejski)	Fiek 1881, Schube 1903
Kukułka bzowa <i>Dactylorhiza sambucina</i>	Głubczyce (las miejski)	Fiek 1881, Schube 1903
Tajeża jednostronna <i>Goodyera repens</i>	Głubczyce (las miejski)	Wimmer 1844, Fiek 1881, Schube 1903
Żłobik koralowy <i>Corallorhiza trifida</i>	Głubczyce (las miejski)	Fiek 1881, Schube 1903
Mieczyk dachówkowaty <i>Gladiolus imbricatus</i>	Głubczyce (las miejski)	Fiek 1881, Schube 1903
Nasieźrzał pospolity <i>Ophioglossum vulgatum</i>	Wilczy Staw	Schube 1914
Obrazki alpejskie <i>Arum alpinum</i>	Wilczy Staw	Schube 1912
Pierwiosnek wyniosły	Wilczy Staw	Schube 1903

<i>Primula elatior</i>		
Zimowit jesienny <i>Colchicum autumnale</i>	Wilczy Staw	Schube 1912, leg. Malende 26.03.1911 – WRSL
Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Fiek 1881, Schube 1903
Podejrzon rutolistny <i>Botrychium multifidum</i>	Las Głubczycki	Schube 1903, Schube 1912
Turzyca orzęsiona <i>Carex pilosa</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Fiek 1881, Schube 1903
Ośmiął mniejszy <i>Cerintho minor</i>	Las Głubczycki	Schube 1913
Dziurawiec kosmaty <i>Hypericum hirsutum</i>	Las Głubczycki	Fiek 1881, Schube 1903
Dziurawiec skapolistny <i>Hypericum montanum</i>	Las Głubczycki	Fiek 1881, Schube 1903
Ozorka zielona <i>Coeloglossum viridae</i>	Głubczyce	Leg. Schramm, bez daty – WRSL
Dziewięciśl bezłodygowy <i>Carlina acaulis</i>	Zawiszyce	Schube 1903
Cibora żółta <i>Cyperus flavescens</i>	Zawiszyce	Fiek 1881, Schube 1903
Kocanki piaskowe <i>Helichrysum arenarium</i>	Nowosady	Schube 1903
Pięciornik biały <i>Potentilla alba</i>	Nowosady	Fiek 1881, Schube 1903
Kosatka kielichowa <i>Tofieldia calyculata</i>	Nowosady	Fiek 1881, Schube 1903
Ozorka zielona <i>Coeloglossum viride</i>	Nowosady	Schube 1903
Oman szorstki <i>Inula hirta</i>	Nowosady	Fiek 1881, Schube 1903
Pajęcznica gałęzista <i>Anthericum ramosum</i>	Nowosady	Schube 1903
Lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>	Nowosady	Schube 1903
Parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i>	Nowosady	Fiek 1881, Schube 1903
Pięciornik biały <i>Potentilla recta</i>	Nowosady	Schube 1914
Turzyca orzęsiona <i>Carex pilosa</i>	Kreuzwald k. Nowosadów	Fiek 1881
Wężymord niski <i>Scorzonera humilis</i>	Nowosady	Schube 1903
Janowiec ciernisty <i>Genista germanica</i>	Głubczyce	Wimmer 1844
Gruszycznik jednokwiatowy <i>Moneses uniflora</i>	Głubczyce (las miejski)	Schube 1903
Pięciornik biały	Głubczyce	Wimmer 1844, Schube 1903

<i>Potentilla alba</i>		
Kokorycz pełna <i>Corydalis solida</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Fiek 1881
Bodziszek żalobny <i>Geranium phaeum</i>	Gadzowice	Fiek 1881, Schube 1903
Ponikło jajowate <i>Eleocharis ovata</i>	Głubczyce	Schube 1903
Miodownik melisowaty <i>Melittis melissophyllum</i>	Głubczyce	Wimmer 1844
Gnidosz błotny <i>Pedicularis palustris</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Schube 1903
Bodziszek żalobny <i>Geranium phaeum</i>	Głubczyce	Wimmer 1844
Widlicz spłaszczony <i>Diphasiastrum complanatum</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Schube 1903a
Kokotycz wątła <i>Corydalis intermedia</i>	Głubczyce	Wimmer 1844
Czosnek węzowy <i>Allium scorodoprasum</i>	Głubczyce	Wimmer 1844
Dzwonek szczecinisty <i>Campanula cervicaria</i>	Głubczyce	Wimmer 1844
Prosienicznik gładki <i>Hypochoeris glabra</i>	Głubczyce	Schube 1903
Wierzba rozmarynolistna <i>Salix rosmarinifolia</i>	Głubczyce	Kuczyńska 1974 (dane sprzed 1939r)
Zamętlica błotna <i>Zannichellia palustris</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Fiek 1881
Tulipan dziki <i>Tulipa sylvestris</i>	Głubczyce	Fiek 1881, Schube 1903
Kosatka kielichowa <i>Tofieldia calyculata</i>	Głubczyce	Wimmer 1844
Buławnik czerwony <i>Cephalanthera rubra</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, leg. Schramm kwiecień 1886 – WRSL
Kruszczyk błotny <i>Epipactis palustris</i>	Głubczyce	Wimmer 1844
Buławnik mieczolistny <i>Cephalanthera longifolia</i>	Głubczyce	Wimmer 1844
Ciemężyca zielona <i>Veratrum lobelianum</i>	Głubczyce	Fiek 1881, Schube 1903
Dziewięciśl bezłodygowy <i>Carlina acaulis</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Schube 1903
Goździk pyszny <i>Dianthus superbis</i>	Głubczyce (las miejski)	Fiek 1881, Schube 1903
Kocanki piaskowe <i>Helichrysum arenarium</i>	Głubczyce (Steinmühle)	Schube 1903
Kąkol polny <i>Agrostemma githago</i>	Głubczyce	Schube 1913
Rdestnica grzebieniasta	Głubczyce	Fiek 1881, Schube 1903

<i>Potamogeton pectinatus</i>		
Nadwodnik naprzeciwlistny <i>Elatine hydropiper</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Fiek 1881, Schube 1903 - lok. niep.
Nadwodnik okółkowy <i>Elatine alsinastrum</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Fiek 1881, Schube 1903 - lok. niep.
Zimowit jesienny <i>Colchicum autumnale</i>	Głubczyce	leg. Schramm, bez daty – WRSL
Parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i>	Debrzyca	Fiek 1881, Schube 1903
Buławnik mieczolistny <i>Cephalanthera longifolia</i>	Debrzyca	Schube 1903
Zerwa kulista <i>Phyteuma orbiculare</i>	Debrzyca	Schube 1903
Pięciornik biały <i>Potentilla alba</i>	Debrzyca	Fiek 1881, Schube 1903
Oman szlachtawa <i>Inula conyza</i>	Głubczyce	Wimmer 1844
Róża francuska <i>Rosa gallica</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Fiek 1881
Lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Fiek 1881, Schube 1903
Naparstnica zwyczajna <i>Digitalis grandiflora</i>	Głubczyce	Schube 1903
Dziwięciornik błotny <i>Parnassia palustris</i>	Głubczyce	Kuczyńska 1974 (dane sprzed 1939r)
Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Schube 1913
Wełnianka pochwowata <i>Eriophorum vaginatum</i>	Głubczyce	Wimmer 1844, Schube 1903
Pajęcznica gałęzista <i>Anthericum ramosum</i>	Głubczyce	Fiek 1881
Złoc mała <i>Gagea minima</i>	Głubczyce	Wimmer 1844
Świbka błotna <i>Triglochin palustre</i>	Głubczyce	Schube 1903
Tulipan dziki <i>Tulipa sylvestris</i>	Brachowice k. Głubczyc	Schube 1914
Turzyca orzęsiona <i>Carex pilosa</i>	Grobniki	Fiek 1881, Schube 1903
Złoc mała <i>Gagea minima</i>	Grobniki	Fiek 1881, Schube 1903
Kukułka bzowa <i>Dactylorhiza sambucina</i>	Dobieszów	Schube 1915
Rozchodnik owłosiony <i>Sedum villosum</i>	Dobieszów	Fiek 1881, Schube 1903a
Traganek pęcherzykowaty <i>Astragalus cicer</i>	Krzyżowice	Wimmer 1844, Fiek 1881, Schube 1903
Świbka błotna	Bogdanowice	Schube 1913

<i>Triglochin palustre</i>		
Podkolan zielonawy <i>Platanthera chlorantha</i>	Bogdanowice	Fiek 1881
Ozorka zielona <i>Coeloglossum viride</i>	Bogdanowice	Schube 1903
Kukułka bzowa <i>Dactylorhiza sambucina</i>	Bogdanowice	Fiek 1881, Schube 1903
Głowienka wielkokwiatowa <i>Prunella grandiflora</i>	Bernacice	Schube 1903
Parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i>	Mokre	Fiek 1881, Schube 1903a
Turzyca orzęsiona <i>Carex pilosa</i>	Mokre	Schube 1903a
Parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i>	Zopowy	Fiek 1881, Schube 1903
Żłobik koralowy <i>Corallorhiza trifida</i>	Braciszów	Wimmer 1844, Fiek 1881, Schube 1903
Kręczyńka jesienna <i>Spiranthes spiralis</i>	Braciszów	Fiek 1881, Schube 1903
Goryczuszka czeska <i>Gentianella bohemica</i>	Huhlberg	Schube 1903, leg. Sintenis 29.09.1878 – WRSL
Dziewięciśl bezłodygowy <i>Carlina acaulis</i>	Huhlberg	Schube 1912
Rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i>	Braciszów	Schube 1930
Żłobik koralowy <i>Corallorhiza trifida</i>	Zubrzyce	Fiek 1881, Schube 1903
Ozorka zielona <i>Coeloglossum viride</i>	Zubrzyce	Schube 1903
Parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i>	Zubrzyce	Fiek 1881, Schube 1903
Rutewka mniejsza <i>Thalictrum minus</i>	Ciermiećce	Schube 1903
Zerwa kulista <i>Phyteuma orbiculare</i>	Chróstno	Fiek 1881, Schube 1903
Gółka długoostrogowa <i>Gymnadenia conopsea</i>	Kietlice	Kuczyńska 1974 (dane sprzed 1939r)
Kukułka bzowa <i>Dactylorhiza sambucina</i>	Grodzie	Schube 1913, leg. Bez autora, bez daty – WRSL
Buławnik mieczolistny <i>Cephalanthera longifolia</i>	Grodzie	Schube 1914-lok.niep.
Mieczyk dachówkowaty <i>Gladiolus imbricatus</i>	Grodzie	Fiek 1881, Schube 1903
Dziewięciśl bezłodygowy <i>Carlina acaulis</i>	Grodzie	Schube 1913
Turzyca orzęsiona <i>Carex pilosa</i>	Pielgrzymów	Schube 1903a

Objaśnienia: WRSL – zielnik Muzeum Przyrodniczego Uniwersytetu Wrocławskiego

Po drugiej wojnie światowej, oprócz gromadzenia danych dotyczących roślin naczyniowych na Śląsku Opolskim (np. Ciaciura 1962, 1971, Kuźniewski 1962, Mądalski 1961), na badanym obszarze nie prowadzono systematycznych badań florystycznych ani fitosocjologicznych. Jedynie na obszarze Lasu Głubczyckiego prowadzono systematyczne badania dotyczące analizy jego flory (Bojarska 1976, Leżańska 1993).

Odkryto wówczas nowe lub potwierdzono stanowiska, m.in. następujących gatunków roślin:

Nazwa gatunkowa	Lokalizacja stanowiska	Autor
Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	na NW od Klisina	Szotkowski 1969a
Bluszcz pospolity <i>Hedera helix</i>	Klisino	Szotkowski 1968a
Stokłosa prosta <i>Bromus erectus</i>	Klisino	Celiński i inni 1974-75
Pierwiosnek lekarski <i>Primula veris</i>	Klisino	Szotkowski 1968a
Bluszcz pospolity <i>Hedera helix</i>	Ściborzyce Małe	Szotkowski 1968a
Pierwiosnek lekarski <i>Primula veris</i>	Pomorzowice	Szotkowski 1968a
Bluszcz pospolity <i>Hedera helix</i>	Kietlice	Szotkowski 1968a
Dzwonek skupiony <i>Campanula glomerata</i>	Kietlice	Ciaciura 1965
Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	Kietlice	Szotkowski 1971
Róża francuska <i>Rosa gallica</i>	Biernatów	Kuczyńska 1974 (dane sprzed 1939r)
Pierwiosnek wuniosły <i>Primula veris</i>	Biernatów	Szotkowski 1968
Kokorycz pusta <i>Corydalis cava</i>	Biernatów	Szotkowski 1968
Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	na N od Nowej Wsi	Szotkowski 1969
Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	Pomorzowiczki	Szotkowski 1971
Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	Nowa Wieś	Szotkowski 1971
Lepiężnik biały <i>Petasites albus</i>	Ściborzyce Małe	Szotkowski 1971
Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	Ściborzyce Małe	Szotkowski 1971
Kokorycz pusta <i>Corydalis cava</i>	Żabczyce	Szotkowski 1971

Wawrzynek wilczczyko <i>Daphne mezereum</i>	Ściborzyce Małe	Szotkowski 1971
Listera jajowata <i>Listera ovata</i>	Las Głubczycki	Bojarska 1976
Pierwiosnek wyniosły <i>Primula veris</i>	Lisięcice	Szotkowski 1968
Łuskiewnik różowy <i>Lathraea squamaria</i>	Lisięcice	Szotkowski 1971
Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	Tarnkowa	Szotkowski 1971
Łuskiewnik różowy <i>Lathraea squamaria</i>	Głubczyce (las miejski)	Bojarska 1976
Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	Głubczyce	Bojarska 1976
Wawrzynek wilczczyko <i>Daphne mezereum</i>	Las Głubczycki	Bojarska 1976
Listera jajowata <i>Listera ovata</i>	Las Głubczycki (II stanowisko)	Bojarska 1976
Lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>	Las Głubczycki	Bojarska 1976
Kokorycz pełna <i>Corydalis solida</i>	Głubczyce	Bojarska 1976
Kokorycz pusta <i>Corydalis cava</i>	Las Głubczycki	Bojarska 1976
Dziewięciornik błotny <i>Parnassia palustris</i>	Gadzowice	Mądalski i inni 1963
Kocanki piaskowe <i>Helichrysum arenarium</i>	Głubczyce (Steinmühle)	Ciaciura 1968
Krwawnik kichawiec <i>Achillea ptarmica</i>	Równe	leg. Ciaciura 1961 – cyt. za Dąbrowską 1997
Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	Głubczyce	Schube 1913, Szotkowski 1971a
Parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i>	Dobieszów	Sendek 1965
Dzwonek skupiony <i>Campanula glomerata</i>	Dobieszów	Ciaciura 1965
Kąkol polny <i>Agrostemma githago</i>	Dobieszów	Sendek 1965
Paprotka zwyczajna <i>Polypodium vulgare</i>	Dobieszów	Sendek 1965
Podkolan biały <i>Platanthera bifolia</i>	Dobieszów	Sendek 1965
Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	Bogdanowice	Szotkowski 1971
Bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i>	Bogdanowice	Mądalski i inni 1963
Bluszcz pospolity <i>Hedera helix</i>	Mokre	Mądalski i inni 1963
Dziewięciśl	Mokre	Mądalski i inni 1963

bezlodygowy <i>Carlina acaulis</i>		
Kąkol polny <i>Agrostemma githago</i>	Nowa Wieś	Szotkowski 1968
Dziewięcił bezlodygowy <i>Carlina acaulis</i>	Braciszów	Mądalski i inni 1963
Żłobik koralowy <i>Geranium phaeum</i>	Zubrzyce	Kuczyńska 1974
Stokłosa prosta <i>Bromus erectus</i>	Zubrzyce	Krawiecowa i inni 1963
Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	Zubrzyce	Szotkowski 1971
Janowiec ciernisty <i>Genista germanica</i>	Ciermiećce	Mądalski i inni 1963
Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	Lisiećce	Szotkowski 1969
Lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>	Lisiećce	Szotkowski 1971
Kokorycz pusta <i>Corydalis cava</i>	Lisiećce	Szotkowski 1968, Szotkowski 1971
Obrazki alpejskie <i>Arum alpinum</i>	Wilczy Staw	Bojarska 1976
Dziewięcił bezlodygowy <i>Carlina acaulis</i>	Grodzie	Mądalski i inni 1963, Celiński i inni 1974-75
Naparstnica zwyczajna <i>Digitalis grandiflora</i>	Grodzie	Celiński i inni 1974-75

Większość danych pochodzących sprzed 1980 r. uległo w dużej mierze dezaktualizacji. W szczególności dotyczy to gatunków najbardziej zagrożonych w skali kraju lub regionu lub wymarłych w województwie opolskim, a przez to najcenniejszych, np.: goryczki wąskolistnej, rojownika górskiego, żłobika koralowatego, buławnika czerwonego, mieczyka błotnego i dachówkowatego, tajeży jednostronnej, podejrzona rutolistnego, ozorki zielonej, kosatki kielichowej, omana szorstkiego, gruszycznika jednokwiatowego, gnidosza błotnego, widlicza spłaszczonego, dzwonka szczeciniastego, kruszczyka błotnego, goździka pysznego, nadwodnika okółkowego i naprzeciwlistnego, zerwy kulistej, rozchodnika owłosionego, podkolana zielonawego, główienki wielkokwiatowej, kręczyнки jesiennej, goryczuszki czeskiej, rosiczki okrągłolistnej czy gółki długoostrogowej. W celu przedstawienia aktualnego stanu flory gminy Głubczyce przeprowadzono dokładną penetrację jej obszaru. Zweryfikowano dzięki temu dane historyczne i literaturowe oraz uzyskano obraz

aktualnego rozmieszczenia roślinności, zbiorowisk roślinnych oraz występujących tu roślin chronionych i rzadkich.

4. Roślinność potencjalna

Cały obszar gminy Głubczyce, w zależności od warunków glebowych, powinny porastać różnego rodzaju zbiorowiska leśne (Matuszkiewicz red. 1991). W dolinie Osobłogi potencjalną roślinność stanowią niżowe nadrzeczne łągi jesionowo-wiązowe w strefie zalewów epizodycznych *Ficario-Ulmetum minoris typicum*. Natomiast w dolinach pozostałych rzek i strumieni są to łągi jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum (Circaeo-Alnetum)*. W południowej zachodniej części gminy potencjalną roślinność stanowi podgórska dąbrowa acydofilna *Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae*. Na pozostałym obszarze powinny dominować grądy subkontynentalne *Tilio cordatae-Carpinetum betuli* w odmianie małopolskiej i formie wyżynnej.

5. Zbiorowiska roślinne

Stosunkowo duże zróżnicowanie roślinności badanego obszaru jest odzwierciedleniem dużej ilości siedlisk, jakie wykształciły się tu w wyniku zróżnicowanej rzeźby terenu, różnego typu gleb, warunków klimatycznych, w tym głównie wilgotnościowych. Zróżnicowanie warunków edaficznych umożliwiło rozwój wielu zbiorowiskom roślinnym, zarówno naturalnym (m.in. leśne, murawowe, wodne, szuwarowe), jak i półnaturalnym i antropogenicznym (m.in. łąkowe, polne, ruderalne).

Najbardziej pospolitymi zbiorowiskami gminy Głubczyce są zespoły roślinne użytków rolnych. Zbiorowiska chwastów towarzyszące uprawom roślin zbożowych (rząd *Centauretalia cyani*) i okopowych (rząd *Polygono-Chenopodietalia*) zajmują duże powierzchnie i stanowią bardzo ważny element krajobrazu. Do grupy zbiorowisk chwastów upraw roślin zbożowych należą wykształcone na żyzniejszych glebach gliniasto-piaszczystych zespoły: maka piaskowego *Papaveretum argemones* oraz wyki czteronasiennej *Vicietum tetraspermae*. Najczęściej spotykanym zespołem upraw zbożowych jest *Papaveretum argemones*, który wykształca się w postaci typowej na większości powierzchniach gruntów ornych gminy (okolice Klisina, Lisięcic, Bogdanowic, Grobnik, Zawiszyc). Zespół wyki czteronasiennej jest natomiast stosunkowo rzadką asocjacją, a jego zubożałą postać odnotowano w rejonach Mokrego i Braciszowa.

Zbiorowiska upraw okopowych reprezentujące acidofilny związek *Panico-Setarion* rozwijają się na uboższych i średnio żyznych piaskach gliniastych, a ich znaną cechą jest

stały udział grupy acidofilnych gatunków piaszczystych siedlisk. Na terenie gminy odnotowano należący do omawianego związku zespół chwastnicy jednostronnej i włośnicy sonej *Echinochloo-Setarietum*, dobrze wykształcony na terenie należącym do Płaskowyżu Głubczyckiego. Zbiorowiska należące do neutrofilnego związku *Polygono-Chenopodion* reprezentowane są na terenie gminy Głubczyce przez zespoły upraw okopowych występujące na żyznych, drobnoziarnistych, lessowatych glebach o odczynie obojętnych lub zasadowym, a także przez nitrofilne zbiorowiska upraw warzywno-ogrodowych, intensywnie nawożonych. Na obszarze gminy Głubczyce wyróżniono 3 asocjacje tego związku: *Lamio-Veronicetum politae*, *Galinsogo-Setarietum* i *Oxalido-Chenopodietum polyspermi*. Zespół *Lamio-Veronicetum politae* odnotowano w okolicy Opawicy i Ciermięcic. Zespół *Galinsogo-Setarietum* przywiązany do bogatych w azot, żyznych i optymalnie wilgotnych gleb próchnicznych rozwija się często w uprawach okopowych sąsiadujących z ogrodami przydomowymi i ogródkami działkowymi na obszarze całej gminy. Asocjacja *Oxalido-Chenopodietum polyspermi* związana jest z żyznymi madami wykształcającymi się w strefie akumulacyjnej dolin rzecznych. Fragmentaryczne fitocenozy tego zespołu odnotowano w dolinach rzek Osobłogi, Straduni, Troi i Opawicy.

Oprócz fitocenz polnych wykazujących wyraźną odrębność florystyczną i ekologiczną odnotowano na badanym obszarze interesujące ugrupowanie roślinne charakterystyczne dla związku *Caucalidion lappulae* z zestawem ciepłolubnych i kalcyfilnych gatunków. Zbiorowisko to zarejestrowano w uprawach zbożowych znajdujących się w okolicach Ciermięcic.

Pozostałe zbiorowiska roślinne o charakterze antropogenicznym z klas *Stellarietea mediae*, *Artemisietea vulgaris* i *Epilobietea angustifolii* są na tym terenie bogato reprezentowane. Zbiorowiska te związane są z terenami zmienionymi przez człowieka, tj. terenami zabudowanymi, zrębami leśnymi, okrajkami i miejscami wydeptywanymi. Najczęściej w zbiorowiskach tych brak jest gatunków rzadkich i chronionych. Najciekawszymi z tej grupy są: zespół z dominacją lepieźnika różowego *Phalarido-Petasitetum hybridi* stwierdzony na kilku stanowiskach w dolinie w Opawicy w Krasnym Polu, na południe od Pielgrzymowa i w Lesie Głubczyckim oraz zespół z udziałem pokrzyka wilczej jagody *Atropetum belladonnae* występujący na zrębach i prześwietleniach na północ od Braciszowa i Chomiąży oraz na zachód od Pietrowic, na zachód od Mokrych i na południowy wschód od Chróstna. W dolinie Osobłogi na północ od Klisina stwierdzono występowanie zbiorowiska z dominacją niecierpka gruczołowatego *Impatiens grandulifera* (Fot. 10), którego fitocenozy coraz częściej można spotkać w dolinach rzek w całym kraju

Grupa zbiorowisk roślin wodnych na terenie gminy Głubczyce, ze względu na brak większych zbiorników wodnych, spotykana jest dosyć rzadko. Zespoły wodne stwierdzono m.in. w stawach koło Głubczyc-Sady, Bernatówka, Bogdanowic, Pietrowic, w Wilczym Stawie, drobnych zbiornikach na terenie nieczynnych kamieniołomów, m.in. w koło Chomiąży i w Lesie Głubczyckim oraz w Osobłodze, Straduni, Troi i Psinie. Zbiorowiska wodne w zależności od warunków siedliskowych przedstawiają różne postacie organizacji - od dobrze wykształconych fitocenz, skupiających większość gatunków charakterystycznych, do agregacji jednogatunkowych, trudnych do identyfikacji. Najczęściej spotykanym zbiorowiskiem wodnym na terenie gminy Głubczyce jest zespół rzęsy trójrowkowej *Lemnetum trisulcae*, który występuje często w różnego rodzaju płytkich zbiornikach wodnych. Niemniej pospolity jest zespół moczarki kanadyjskiej *Elodeetum canadensis* spotykany na rozproszonych stanowiskach w różnego rodzaju ciekach i drobnych zbiornikach wodnych na obszarze całej gminy. Rzadziej spotykane są zespoły jaskra wodnego *Ranunculetum fluitantis*, rogatka sztywnego *Ceratophylletum demersi*, wywłócznika kłosowego *Myriophylletum spicati*, rdestu ziemnowodnego *Polygonetum natantis* oraz rdestnicy pływającej *Potametum natantis*. Najciekawszymi zbiorowiskami wodnymi na terenie gminy Głubczyce są: zespół rdestnicy grzebieniastej *Potametum pectinatii*, zespół z dominacją rzęśli hakowatej *Ranunculo-Callitrichetum hamulatae* stwierdzone w Straduni w okolicach Królowych oraz zespół z dominacją podwodnej formy potocznika wąskolistnego *Ranunculo-Sietum erecto-submersi* występujących w źródłiskach koło Wilczego Stawu i Zawiszyc.

W sąsiedztwie zbiorników wodnych, na płaskich brzegach rzek i stawów rozwijają się zbiorowiska letnich terofitów z dominacją uczepów i rdestów *Polygono-Bidentetum*.

Otoczenie zbiorników wodnych stanowią najczęściej różnego typu zbiorowiska szuwarowe. Wśród szuwarów właściwych do najczęściej występujących należy szuwar trzciny pospolitej *Phragmitetum australis* (stawy koło Głubczyc-Sady, Bogdanowice, dolina Straduni), pałki szerokolistnej *Typhetum latifoliae* (Wilczy Staw) oraz ponikła błotnego *Eleocharitetum palustris* (Głubczyce-Sady). Rzadziej spotykane i występujące na niewielkich powierzchniach są zbiorowiska z dominacją strzałki wodnej *Sagittario-Sparganietum emersi*, jeżogłówki gałęzistej *Sparganietum erecti*, rzepichy ziemnowodnej i kropidła wodnego *Oenantho-Roripetum* oraz manny mielec *Glycerietum maximae* stwierdzone m.in. w stawach w Bogdanowicach, koło Głubczyc-Sady. Nieco wyższe położenia w stosunku do siedlisk szuwaru właściwego, zajmują szuvary wielkoturzyowe. Są to naturalne lub antropogeniczne zbiorowiska wysokich roślin bagiennych, często wytwarzających pokłady tzw. torfu

turzycowego. Do najpospolitszych zbiorowisk tego typu należą zespoły kosaćca żółtego *Iridetum pseudacori* zajmującego strefy przybrzeżne małych zbiorników, a także rowy i wilgotne obniżenia terenu (np. dolina Straduni, Osobłogi, Psiny), turzycy błotnej *Caricetum acutiformis* występującej pospolicie w różnych typach siedlisk wilgotnych i mokrych, a także turzycy dzióbkowej *Caricetum rostratae*, zaostrej *Caricetum gracilis* i sztywnej *Caricetum gracilis*. Pospolitym i zajmującym znaczne powierzchnie wilgotnych terenów zalewowych jest szuwar mozgoty *Phalaridetum arundinaceae*. We wschodniej części Wilczego Stawu stwierdzono występowanie rzadkiego na Śląsku Opolskim zespołu turzycy prosowej *Caricetum paniculatae* (Fot. 11).

Grupa zbiorowisk muraw napiaskowych reprezentowana jest na tym obszarze przez zespoły z klasy *Koelerio glaucae-Corynephoretea canescentis*. Należy do nich subatlantycki zespół szczotliczy siwej *Spergulo vernalis-Corynephorsetum* oraz zespół goździka kropkowanego *Diantho-Armerietum elongatae*. Płaty pierwszego zaobserwowano w piaskowniach koło Zubrzyc, w Zopowach i Zawiszycach, natomiast płaty drugiego występują na silnie osuszonych i intensywnie wypasanych łąkach i nieużytkach, m.in. w okolicach Ciermięcic, Chomiąży i Braciszowa.

Istotnym, choć zdegenerowanym uzupełnieniem szaty roślinnej gminy Głubczyce są łąki położone w dolinach rzek na średniowysokich terasach. W związku z często głębokim wcięciem koryta Osobłogi, Straduni, Psiny i Opawicy na badanym obszarze łąki wilgotne występują na bardzo niewielkich powierzchniach i wykształcone są fragmentarycznie, najczęściej niezagospodarowane (okolice Klisina i Pomorzowiczek) lub zagospodarowane intensywnie (Królówce, Biernatów, Bogdanowice). Najbogatszymi gatunkowo, a zarazem najszybciej znikającymi z krajobrazu regionu typami łąk są łąki wilgotne. Wyróżniamy tu kilka typów zbiorowisk, wśród których na uwagę zasługuje występujące np. w dolinie Straduni oraz koło Bogdanowic zbiorowisko ziołoroślowe z dominacją wiązówki błotnej *Filipendulo-Geranietum*. Nienawożone fragmenty trzęślicowych łąk zmiennowilgotnych koszone jeden raz w roku, najczęściej pod koniec lata lub w jesieni, na ściółkę dla bydła, w ostatnich latach w związku ze zmieniającym się sposobem zagospodarowania w szybkim tempie ograniczają swą powierzchnię do niewielkich, często zubożonych i kadłubowych płatów, które stwierdzono m.in. koło Pomorzowiczek. Równie wartościowe, co łąki trzęślicowe prezentują się łąki z dominacją ostrożeńca warzywnego *Angelico-Cirsietum oleracei*. Niewielkie płaty tej fitocenozy zanotowano koło Bogdanowic, Królówych i Pomorzowiczek (Fo. 30). W lokalnych zagłębieniach kompleksów łąkowych, na zabagnionych glebach glejowych występuje dosyć rzadko zespół sitowia leśnego *Scirpetum*

silvatici. Niewielkie fragmenty tego zbiorowiska stwierdzono w dolinie Straduni i koło Wilczego Stawu. Na wyższych terasach zanotowano także płaty łąk wyczyńcowych *Alopecuretum pratensis* i owsicowych *Lolio-Cynosuretum* służących najczęściej jako pastwiska, m.in. w dolinie Straduni koło Bernatówka. Pospolite w gminie Głubczyce są natomiast tzw. zespoły dywanowe porastające miejsca intensywnie wydeptywane, w tym nawet szczeliny chodników. Budują je pospolite rośliny odporne na uszkodzenia mechaniczne, takie jak babka zwyczajna *Plantago major*, wiechlina roczna *Poa annua* czy rdest ptasi *Polygonum aviculare*. Na zasobnych w azot wilgotnych glebach w dolinach rzek i nieckach zbiorników wodnych, w miejscach okresowo zalewanych rozwijają się murawy zalewowe z charakterystycznym pięciornikiem gęsim *Potentilla anserina* i rozłogowym *Potentilla repens*, sitem ścieśnionym *Juncus compressus* i tojeścią rozestaną *Lysimachia nummularia*.

Do grupy zespołów roślinnych należących do zbiorowisk ciepłolubnych muraw o charakterze stepowym z klasy *Fesuco-Brometea* stwierdzono tu występowanie zbiorowiska z dominacją kostrzewy bruzdkowanej i strzępicy nadobnej *Koelerio-Fesucetum rupicolae*, porastające południowe stoki nieużytków w okolicach Pietrowic (Fot. 12), Braciszowa, Mokrych i Ciermięcic.

Na terenie gminy Głubczyce stwierdzono również rzadkie zbiorowisko torfowisk przejściowych – zespół turzycy obłej *Caricetum diandrae*, które występuje na wilgotnej, podtorfionej łące między Radynią a Kolonią Mokre.

W strefie kontaktowej różnych typów biocenoz leśnych i zadrzewieniowych wykształcają się zbiorowiska okrajkowe. W ich skład wchodzi światłolubne gatunki takie jak rzepik pospolity *Agrimonia eupatoria*, gorysz siny *Peucedanum cervaria*, wyka leśna *Vicia sylvatica* czy bodziszek krwisty *Geranium sanguineum*. Zbiorowiska te występują dosyć rzadko na całym rozpatrywanym obszarze, przy czym dobrze rozwinięte stwierdzono w okolicach Wilczego Stawu, Mokrych i Chomiąży.

W okolicach Pielgrzymowa stwierdzono natomiast występowanie górskiego zespołu z dominacją lepiężnika białego *Petasitetum albi*, należącego do grupy wysokogórskich zbiorowisk ziołoroślowych z klasy *Betulo-Adenostyletea*.

Do zbiorowisk zaroślowych na omawianym terenie należą zarośla ligustru i tarniny *Ligustro-Prunetum* oraz nieco rzadsze zarośla derenia i szakłaka *Rhamno-Cornetum sanguinei* występujące na skrajach zadrzewień, nieużytków, miedzach i obrzeżach dróg polnych. Natomiast miejscami wzdłuż brzegów Osobłogi, Troi, Straduni i Psiny występują

fitocenozy łożowisk z przewagą wierzby szarej *Salicetum pentandro-cinereae* oraz wikliny nadrzeczne *Salicetum triandro-viminalis*.

Do niewątpliwych dominantów krajobrazowych obszaru badań należą kompleksy leśne. Największy z nich to Las Głubczycki, nieco mniejsze znajduje się w południowo zachodniej części gminy, m.in. w okolicach Pielgrzymowa, Pietrowic, Radyni, Braciszowa oraz na wschód od Chróstna. Ekosystemy zbiorowisk leśnych cechują się wysokim stopniem różnorodności biologicznej, skomplikowaną siecią zależności międzygatunkowych i przez to wysokimi walorami poznawczymi, ochronnymi i estetycznymi. Wartości użytkowe drzewostanów stały się przyczyną ich gospodarczej, często rabunkowej eksploatacji i dlatego niektóre zbiorowiska leśne należą dziś do zanikających. Dotyczy to głównie lasów łągowych rosnących niegdyś w dolinie Osobłogi, Opawicy, Straduni i Psiny. Także inne typy naturalnych i dobrze zachowanych lasów należą do rzadkości. Większość to przekształcone strukturalnie i funkcyjnie drzewostany gospodarcze. Tym bardziej cenny jest więc zachowany w stosunkowo dobrym stanie kompleks lasu koło Pielgrzymowa, na obszarze którego proponuje się utworzenie rezerwatu oraz kompleks w dolinie Straduni między Królowymi a Bernatowem, na obszarze którego proponuje się utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego. Część lasów, położonych na terenie Obszarów Chronionego Krajobrazu Las Głubczycki oraz Rejon Mokre-Lewice, charakteryzuje się również naturalnym charakterem.

Do najważniejszych typów lasów należą położone w podmokłych zagłębieniach terenu olsy porzeczkowe *Ribeso nigri-Alnetum* stwierdzone na północ od Klisina (Fot. 13), łągi wierzbowe *Salicetum albo-fragilis* i łągi jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum* stwierdzone koło Klisina w dolinie Osobłogi (Fot. 14) i Zawiszyc w dolinie Straduni oraz podgórskie łągi jesionowe *Carici remotae-Fraxinetum* rosnące w Lesie Głubczyckim w okolicach Wilczego Stawu. Wyższe położenia zajmuje grąd subkontynentalny *Tilio cordatae-Carpinetum betuli*, charakteryzujący się znacznym udziałem gatunków kontynentalnych oraz obfitym udziałem lipy drobnolistnej, który jest najczęściej spotykanym typem lasu w gminie Głubczyce. Największe jego powierzchnie występują w Lesie Głubczyckim (Fot. 15), szczególnie w jego południowo-zachodniej części oraz w dolinie Straduni. W okolicach Pielgrzymowa i Dobieszowa występują płaty dobrze wykształconej podgórskiej dąbrowy acydofilnej *Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae* (Fot. 29).

Lasy o charakterze borów sosnowych i borów mieszanych zajmują na omawianym terenie największą powierzchnię. Występują m.in. w Lesie Głubczyckim, w okolicach Chomiąży, Chróstna, Dobieszowa. Są to jednak zbiorowiska wtórne, ze sztucznie nasadzoną sosną, świerkiem i modrzewiem na siedliskach grądowych, które mają niewielką wartość

przyrodniczą. W bardzo ubogim pod względem florystycznym runie tych lasów dominują różne gatunki jeżyn *Rubus* sp. div. oraz trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigejos*, szczególnie bujnie rozwijające się w partiach nadmiernie prześwietlonych.

Systematyczny wykaz zespołów i zbiorowisk roślinnych

Na obszarze gminy Głubczyce stwierdzono występowanie 95 zbiorowisk roślinnych. Przy siedliskach i zbiorowiskach objętych w Polsce ochroną prawną podano skrót **Ch**.

Cl. (Class – Klasa) *Lemnetea minoris* R. Tx. 1955

O. (Order – Rząd) *Lemnetalia minoris* R. Tx. 1955

All. (Alliance – Związek) *Lemnion gibbae* R. Tx. et Schwabe 1974 in R. Tx. 1974

Ass. (Association – Zespół) 1. *Spirodeletum polyrhizae* (Kelhofer 1915) W. Koch 1954 em. R. Tx. et A. Schwabe 1974 in R. Tx. 1974

All. *Riccio fluitantis-Lemnion trisulcae* R. Tx. et A. Schwabe 1974 in R. Tx. 1974

2. *Lemnetum trisulcae* (Kelhofer 1915) Knapp et Stoffers 1962

Cl. *Asplenieta rupestris* Br.-Bl. 1934 in Meier et Br.-Bl. 1934

O. *Potentilletalia caulescentis* Br.-Bl. in Br.-Bl. et Jenny 1926

All. *Potentillion caulescentis* Br.-Bl. in Br.-Bl. et Jenny 1926

3. *Asplenietum trichomano-rutae-murariae* (Kuhn 1937) R.Tx. 1937

Cl. *Bidentea tripartiti* R. Tx., Lohm. et Prsg 1950

O. *Bidentalia tripartiti* Br.-Bl. et R. Tx. 1943 (**Ch**)

All. *Bidention tripartiti* Nordh. 1940

4. *Polygono-Bidentetum* (Koch 1926) Lohm. 1950 (**Ch**)

Cl. *Stellarietea mediae* R. Tx., Lohm. et Prsg 1950

O. *Centauretalia cyani* R.Tx. 1950

All. *Aperion spicae-venti* R.Tx. et J.Tx. 1960

SubAll. (SubAlliance – Podzwiązek) *Aphanenion arvensis* R.Tx. et J.Tx. 1960

5. *Vicium tetraspermae* (Krusem. et Vlieg. 1939) Kornaś1950

6. *Papaveretum argemones* (Libb. 1932) Krusem. et Vlieg. 1939

All. *Caucalidion lappulae* R.Tx. 1950

7. **Zb. ze związku *Caucalidion lappulae***

O. *Polygono-Chenopodietalia* (R.Tx. et Lohm. 1950) J.Tx. 1961

All. *Panico-Setarion* Siss. 1946

8. ***Echinochloo-Setarietum*** Krusem. et Vlieg. (1939)1940

All. *Polygono-Chenopodion* Siss. 1946

9. ***Lamio-Veronicetum politae*** Kornaś 1950

10. ***Oxalido-Chenopodietum polyspermi*** Siss. 1950

11. ***Galinsogo-Setarietum*** (R.Tx. et Beck. 1942) R.Tx. 1950

O. *Sisymbrietalia* J. Tx. 1961

All. *Sisymbriion officinalis* R. Tx., Lohm, Prsg 1950

12. ***Corispermo-Brometum tectorum*** Krusem., Siss. Et Westh. 1946

13. ***Sisymbrietum sophiae*** Kreh. 1935

14. ***Urtico-Malvetum neglectae*** (Knapp 1945) Lohm. 1950

15. ***Chenopodietum stricti*** Oberd. 1957

Cl. *Epilobietea angustifolii* R. Tx. et Prsg 1950

O. *Atropetalia* Vlieg. 1937

All. *Epilobion angustifolii* (Rübel 1933) Soó 1933

16. ***Senecioni sylvatici-Epilobietum angustifolii*** (Hueck 1931) R. Tx. 1950

17. ***Calamagrostietum epigeji*** Juraszek 1928

All. *Atropion belladonnae* Br.-Bl. 1930 em. Oberd 1957

18. ***Atropetum belladonnae*** R.Tx. 1931 em. 1950 (R)

All. *Sambuco-Salicion* R. Tx. et Neum. 1950

19. ***Senecionetum fuchsii*** (Kaiser 1926) Pfeiff. 1936 em. Oberd. 1973

20. ***Rubetum idaei*** Pfeiff. 1936 em. Oberd. 1937

21. ***Sambucetum nigrae*** Oberd. 1973

22. ***Sambucetum racemosae*** (Noirf. 1949) Oberd. 1973

Cl. *Artemisietea vulgaris* Lohm., Prsg et R. Tx. in R. Tx. 1950

O. *Onopordetalia acanthi* Br.-Bl. et R. Tx. 1943 em. Görs 1966

All. *Dauco-Melilotenion* Görs 1966

23. ***Artemisio-Tanacetum vulgaris*** Br.-Bl. 1931 corr. 1949

24. ***Berteroëtum incanae*** Siss. Et Tideman in Siss. 1950

25. ***Echio-Melilotetum*** R. Tx. 1947

O. *Artemisietalia vulgaris* Lohm. in R. Tx. 1947

All. *Arction lappae* R. Tx. 1937 em. 1950

26. *Arctio-Artemisietum vulgaris* Oberd. ex Seybold et Müller 1972

O. *Glechometalia hederaceae* R. Tx. in R. Tx. et Brun-Hool 1975

All. *Aegopodion podagrariae* R. Tx. 1967

27. *Chaerophylletum bulbosi* R. Tx. 1937

28. *Phalarido-Petasitetum hybridi* Schwick. 1933 (R)

29. *Anthriscetum sylvestris* Hadač 1978

30. *Urtico-Aegopodietum podagrariae* (R. Tx. 1936 n. n.) em. Dierschke 1974

All. *Alliarion* Oberd. (1957) 1962

31. *Alliario-Chaerophylletum temuli* (Kreh 1935) Lohm. 1949

32. *Torilidietum japonicae* Lohm. in Oberd. et all. 1967 ex Görs et Müll. 1969

O. *Convolvuletalia sepium* R. Tx. 1950

All. *Senecion fluviatilis* R. Tx. (1947) 1950 em. R. Tx. 1967

33. *Cuscuta-Calystegietum sepium* R. Tx. 1974 (I)

34. *Rudbeckio-Solidaginetum* R. Tx. et Raabe 1950

All. *Convolvulion sepium* R. Tx. 1947 em. Müll. 1981

35. *Urtico-Calystegietum sepium* Görs et Müll. 1969

36. *Calystegio-Eupatorietum* Görs 1974

37. *Zbiorowisko z Reynourtia japonica*

38. *Zbiorowisko z Impatiens grandulifera*

Cl. *Agropyretea intermedio-repentis* (Oberd. et all. 1967) Müller et Görs 1969

O. *Agropyretalia intermedio-repentis* (Oberd. et all. 1967) Müller et Görs 1969

All. *Convolvulo-Agropyron repentis* Görs 1966

39. *Convolvulo arvensis-Agropyretum repentis* Felföldy 1943

40. *Poo-Tussilaginetum farfarae* R. Tx. 1931

Cl. *Potametea* R. Tx. et Prsg 1942

O. *Potametalia* Koch 1926

All. *Potamion* Koch 1926 em. Oberd. 1957 (Ch)

41. *Potametum pectinati* Carstensen 1955 (V, Ch)

42. *Elodeetum canadensis* (Pign. 1953) Pass. 1964 (Ch)

43. *Ceratophyllum demersi* Hild. 1956 (Ch)

44. *Myriophylletum spicati* Soe 1927 (**I, Ch**)
- All. *Nymphaeion* Oberd. 1953 (**Ch**)
45. *Hydrocharitetum morsus-ranae* Langendonck 1935 (**R, Ch**)
46. *Potametum natantis* Soó 1923 (**Ch**)
47. *Polygonetum natantis* Soó 1927 (**Ch**)
- All. *Ranunculion fluitantis* Neuhäusl 1959 (**Ch**)
48. *Ranunculetum fluitantis* Allorge 1922 (**I, Ch**)
49. *Ranunculo-Callitrichetum hamulatae* Oberd. 1957 em. Müll. 1977 (**Ch**)
50. *Ranunculo-Sietum erecto-submersi* (Roll 1939) Müll. 1962 (**I, Ch**)
- Cl. *Montio-Cardaminetea* Br.-Bl. Et R.Tx. 1943 (**Ch**)
- O. *Montio-Cardaminetalia* Pawł. 1928
- All. *Cardamino-Montion* Br.-Bl. 1925
51. **Zbiorowisko** *Cardamine amara-Chrysosplenium altrnifolium* Oberd. 1977 (**Ch**)
- Cl. *Phragmitetea* R. Tx. et Prsg 1942
- O. *Phragmitetalia* Koch 1926
- All. *Phragmition* Koch 1926
52. *Sagitario-Sparganietum emersi* R. Tx. 1953 (**I**)
53. *Sparganietum erecti* Roll 1938 (**R**)
54. *Eleocharitetum palustris* Šennikov 1919 (**I**)
55. *Phragmitetum australis* (Gams 1927) Schmale 1939
56. *Typhetum latifoliae* Soó 1927
57. *Oenanthro-Roripetum* Lohm. 1950 (**R**)
58. *Glycerietum maximae* Hueck 1931
- All. *Magnocaricion* Koch 1926
59. *Cicuto-Caricetum pseudocyperi* Boer et Siss. in Boer 1942 (**V, Ch**)
60. *Iridetum pseudacori* Egglér 1933
61. *Caricetum acutiformis* Sauer 1937
62. *Caricetum paniculatae* Wangerin 1916
63. *Caricetum rostratae* Rübel 1912
64. *Caricetum elatae* Koch 1926 (**R**)
65. *Caricetum gracilis* (Graebn. et Hueck 1931) R. Tx. 1937
66. *Phalaridetum arundinaceae* (Koch 1926 n. n.) Lib. 1931

- Cl. *Koelerio glaucae-Corynephoretea canescentis* Klika in Klika et Nowak 1941
 O. *Corynephorretalia canescentis* R. Tx. 1937
 All. *Corynephorion canescentis* Klika 1934
 67. *Spergulo veralisi-Corynephorretum* (R. Tx. 1928) Libb. 1933 (**R, Ch**)
 All: *Vicio lathyroidis-Potentillion argenteae* Brzeg in Brzeg et M. Wojt. 1996
 68. *Diantho-Armerietum elongatae* Krausch 1959 (**R, Ch**)
- Cl. *Molinio-Arrhenatheretea* R. Tx. 1937
 O. *Plantaginetalia majoris* R. Tx. (1943) 1950
 All. *Polygonion avivularis* Br.-Bl. 1931 ex Aich. 1933
 69. *Lolio-Polygonetum arenastri* Br.-Bl. 1930 em. Lohm. 1975
 70. *Bryo-Saginetum procumbentis* Diem., Siss. et Westh. 1940
 71. *Prunello-Plantaginetum* Faliński 1963
 O. *Trifolio fragiferae-Agrostietalia stoloniferae* R.Tx. 1970
 All. *Agropyro-Rumicion crispis* Nordth. 1940 em. R.Tx. 1950
 72. *Ranunculo-Alopecuretum geniculati* R.Tx. 1937
 73. **Zbiorowisko** *Agrostis stolonifera-Potentilla anserina* Oberd. 1979/1980 in Oberd. ed. 1983
 O. *Molinietaalia caeruleae* W. Koch 1926
 All. *Filipendulion ulmariae* Segal 1966
 74. *Filipendulo-Geranietum* W. Koch 1926 (**R**)
 All. *Calthion palustris* R. Tx. 1936 em. Oberd. 1957
 75. *Angelico-Cirsietum oleracei* R.Tx. 1937 em. Oberd. 1967 (**Ch**)
 76. *Scirpetum silvatici* Ralski 1931
 All. *Alopecurion pratensis* Pass. 1964
 77. *Alopecuretum pratensis* (Regel 1925) Steffen 1931 (**I**)
 O. *Arrhenatheretalia* Pawł. 1928
 All. *Cynosurion* R. Tx. 1947
 78. *Lolio-Cynosuretum* R. Tx. 1937
- Cl. *Festuco-Brometea* Br.-Bl. et R.Tx. 1943
 O. *Festucetalia valesiaceae* Br.-Bl. et R.Tx. 1943
 All. *Festuco-Stipion* (Klika 1931) Krausch 1961

79. ***Koelerio-Fesucetum rupicolae*** Kornaś 1952 (V, Ch)

Klasa: *Scheuchzerio-Caricetea nigrae* (Nordh. 1937) R. Tx. 1937

Rząd: *Scheuchzerietalia palustris* Nordh. 1937

Związek: *Caricion lasiocarpae* Vanden Bergh. ap. Lebrun et al. 1949 (Ch)

80. ***Caricetum diandrae*** Jon. 1932 em. Oberd. 1957 (V, Ch)

Cl. *Trifolio-Geranietea sanguinei* Th. Müller 1962

O. *Origanetalia* Th. Müller 1962

All. *Geranion sanguinei* R. Tx. 1961

81. ***Geranio-Peucedanetum cervariae*** (Kuhn 1937) Th. Müller 1961 (I)

All. *Trifolion medii* Th. Müller 1961

82. ***Trifolio-Agrimonetum*** Th. Müller 1961

83. ***Vicietum sylvatico-dumetorum*** Oberd. et Th. Müller 1961 (I)

84. **Zbiorowisko *Melampyrum pratense-Hieracium*** (Pass. 1967) Th. Müller 1978

Cl. *Betulo-Adenostyletea* Br.-Bl. 1948

O. *Calamagrostietalia villosae* Pawł. et al. 1928

All. *Adenostylion alliariae* Br.-Bl. 1925

85. ***Petasitetum albi*** Zlatnik 1928 (R, Ch)

Cl. *Rhamno-Prunetea* Rivas Goday et Garb. 1961

O. *Prunetalia spinosae* R. Tx. 1952

All. *Pruno-Rubion fruticosi* R. Tx. 1952 corr. Doing 1962 em.

86. ***Rubo fruticosi-Prunetum spinosae*** Web. 1974 n.inv. Wittig 1976

All. *Berberidion* Br.-Bl. (1947) 1950

87. ***Pruno-Ligustretum*** R. Tx. 1952 nom. inv. Oberd 1970 (R)

88. ***Rhamno-Cornetum sanguinei*** (Kais. 1930) Pass. (1957) 1962 (I)

Cl. *Salicetea purpurae* Moor 1958

O. *Salicetalia purpurae* Moor 1958

All. *Salicion albae* R. Tx. 1955

89. ***Salicetum albo-fragilis*** R. Tx. 1955

Cl. *Alnetea glutinosae* Br.-Bl. et R. Tx. 1943 (Ch)

O. *Alnetalia glutinosae* R. Tx. 1937

All. *Alnion glutinosae* (Malc. 1929) Meijer Drees 1936

90. *Salicetum pentandro-cinereae* (Almq. 1929) Pass. 1961 (Ch)

91. *Ribeso nigri-Alnetum* Sol.-Górn. (1975) 1987 (V, Ch)

Cl. *Quercetalia roboris-petraeae* Br.-Bl. et R. Tx. 1943

O. *Quercetalia roboris* R. Tx. 1931

All. *Quercion robori-petraeae* Br.-Bl. 1932

92. *Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae* Hiltzer 1932 (I, Ch)

Cl. *Querco-Fagetea* Br.-Bl. et Vlieg. 1937

O. *Fagetalia sylvaticae* Pawł. in Pawł., Sokoł. et Wall. 1928

All. *Alno-Ulmion* Br.-Bl. et R. Tx. 1943

93. *Fraxino-Alnetum* W. Mat. 1952 (V, Ch)

94. *Carici remotae-Fraxinetum* Koch 1926 ex Faber 1936 (V, Ch)

All. *Carpinion betuli* Issl. 1931 em. Oberd. 1953

95. *Tilio cordatae-Carpinetum betuli* Tracz. 1962 (V, Ch)

6. Siedliska przyrodnicze podlegające ochronie

Na terenie gminy Głubczyce stwierdzono występowanie 15 siedlisk przyrodniczych podlegających w Polsce ochronie (Mapa – Rozmieszczenie wybranych chronionych i rzadkich gatunków grzybów i roślin oraz chronionych siedlisk). Są to:

Starorzecza (*Potamion*) – niewielkie powierzchniowo starorzecza występują w dolinie Osobłogi na północ od Klisina.

Zalewane muliste brzegi rzek (*Bidentalialia tripartiti*) – występują na krótkich odcinkach w dolinie Osobłogi w północnej części gminy.

Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*) – stwierdzone na niewielkich powierzchniach w Straduni między Biernatowem a Królowymi.

Pionierskie murawy napiaskowe i naskalne (*Sedo-Scleranthetea*) – stwierdzone na niewielkich powierzchniach w piaskowniach w Zopowach i na południe od Zubrzyc.

Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*) – stwierdzone w okolicach Braciszowa, Mokrych, Ciermięć i na wschód od Pietrowic (Fot. 12).

Wysokogórskie ziołorośla i zarośla liściaste (*Adenostylion alliariae*) – stwierdzone na niewielkich powierzchniach na zachód od Pielgrzymowa.

Mokre łąki użytkowane ekstensywnie (*Cirsio-Polygonetum*) – występują na niewielkich powierzchniach w Pomorzowiczkach (Fot. 30) oraz na południe od Bogdanowic i północny wschód od Królowych.

Torfowiska przejściowe (*Caricion lasiocarpae*) – niewielki płat torfowiska przejściowego stwierdzono między Radynią a Kolonią Mokre.

Źródlika (*Montio-Cardaminetea*) – występują na północny zachód od Piotrowic, na północ od Opawicy oraz na północny zachód od leśniczówki Ściborzyce Małe koło Wilczego Stawu.

Szuwary wielkoturzycowe (*Cicuto-Caricetum pseudocyperi*) – stwierdzone na niewielkich powierzchniach we wschodniej części Wilczego Stawu.

Grań subkontynentalny (*Tilio cordatae-Carpinetum betuli*) – występuje na stosunkowo dużych powierzchniach w Lesie Głębczyckim (Fot 15), szczególnie w jego południowej części. Mniejsze powierzchnie zajmuje w dolinie Straduni między Królowymi a Biernatowem, na zachód od Kietlic, w okolicach Mokrych, Klisina i Pomorzowiczek.

Acidofilne dąbrowy (*Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae*) – stwierdzone najczęściej na niewielkich powierzchniach w okolicach Pielgrzymowa (Fot. 29), Dobieszowa, Chróstna, Radyni, Piotrowic, Krasnego Pola, Chomiąży oraz między Dobieszowem a Opawicą.

Łęg jesionowo-olszowy (*Fraxino-Alnetum=Circaeo-Alnetum*) – występuje na niewielkich powierzchniach w miejscach zabagnionych w Lesie Głębczyckim, w okolicach Klisina, Bogdanowic, Pomorzowiczek, Piotrowic, Grobnik oraz w dolinie Straduni.

Łęg topolowo-wierzbowy (*Salici-Populetum*) – niewielkie powierzchnie tego zespołu stwierdzono w dolinie Osobłogi na północ od Klisina (Fot 14).

Olsy i łożowiska (*Alnetea glutinosae*) – występują na niewielkich powierzchniach miejscami wzdłuż brzegów Osobłogi (Fot. 13), Troji, Straduni i Psiny.

7. Aktualne stanowiska roślin chronionych i rzadkich

Obszar gminy Głębczyce w związku z dość znacznym zróżnicowaniem siedlisk, obfituje w chronione i rzadkie gatunki roślin. Związane jest to między innymi z faktem położenia obszaru gminy na zróżnicowanym geomorfologicznie terenie z wieloma wzniesieniami porozcinanymi niewielkim ciekami wodnymi. Obszar gminy należy w większości do Płaskowyżu Głębczyckiego a w części południowo zachodniej do najdalej na

wschód wysuniętego fragmentu Sudetów – Gór Opawskich. Dominującą formą krajobrazu w granicach Płaskowyżu są kopulaste, łagodne wzniesienia poprzedzielane zagłębieniami terenu i dolinami rzek. Licznie młode ciekły wodne o dużej sile erozji wycięły lokalnie głębokie doliny o charakterze przełomowym i znacznie zestromionych zboczach. Lokalnie erozja sięga do karbońskiego trzonu podłoża geologicznego. Różnice wysokości sięgają kilkudziesięciu metrów. W Górach Opawskich wzgórza osiągają wysokość prawie 500 m n.p.m. Interesująca budowa geologiczna jest powodem powstania na tym terenie licznych odkrywek i kamieniołomów dodatkowo wzbogacających siedliskowo i tak urozmaicony obszar. Powyższe uwarunkowania, jak również położenie terenu gminy w pobliżu Bramy Morawskiej – głównego szlaku wędrówek ciepłolubnych gatunków Śródziemnomorskich i Pontyjsko-Pannońskich na Śląsk zdeterminowały bogactwo florystyczne gminy, dostrzeżone i udokumentowane już w XIX wieku przez botaników niemieckich.

W obszarze gminy występują taksony o znaczeniu ponadregionalnym, często zagrożone w skali kraju, takie jak kukułka bzoza *Dactylorhiza sambucina*, której wszystkie cztery stanowiska w regionie zlokalizowane są na terenie gminy Głubczyce, buławnik mieczlistny *Cephalanthera longifolia*, mający na terenie Głubczyc najliczniejsze stanowiska w województwie opolskim oraz storczyk męski *Orchis mascula*, którego jedyne stanowisko zarejestrowano w okolicach Dobieszowa. Niewiele mniejsze znaczeni mają zagrożone w województwie opolskim pokrzyk wilcza jagoda *Atropa belladonna*, paprotnik kolczysty *Polystichum aculeatum* i obrazki alpejskie *Arum alpinum*. Flora badanego obszaru poniosła jednak także znaczne straty w przeciągu ostatnich ok. 100 lat. Jest to związane z antropopresją, szczególnie intensywnym rolnictwem, które po historycznym wylesieniu terenu gminy o początkach sięgających neolitu, jest główną przyczyną zubożenia szaty roślinnej. Także gospodarka leśna oraz przemysł w postaci kopalnictwa przyczynił się do zubożenia różnorodności florystycznej gminy. W grupie gatunków wymarłych i prawdopodobnie wymarłych spotykamy taksony związane zarówno z siedliskami wilgotnymi np. łąk, jak i suchymi – muraw i okrajków. Prawdopodobnie z terenu gminy ustąpiły bezpowrotnie takie cenne w skali kraju gatunki jak goryczuszka czeska *Gentianella bohemica*, podejrzon rutolistny *Botrychium multifidum*, rozchodnik owłosiony *Sedum villosum* i mieczyk błotny *Gladiolus palustris* oraz ginące w skali regionalnej żłobik koralowy *Corallorhiza trifida*, gnidosz błotny *Pedicularis palustris* czy goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*. Wśród roślin typowych dla wilgotnych łąk nie odnaleziono na terenie gminy zagrożonych w ponadregionalnej skali goździka pysznego *Dianthus superbus*, kruszczyka błotnego *Epipactis palustris*, gółki długoostrogowej *Gymnadenia conopsea*, zerwy kulistej

Phyteuma orbiculare, mieczyka dachówkowatego *Gladiolus imbricatus* i kosatki kielichowej *Tofieldia calyculata*. Wśród gatunków siedlisk murawowych do największych strat zaliczyć należy nieobecność omana szorstkiego *Inula hirta*, dzwonka szczeciniastego *Campanula cervaria*, podkolana zielonawego *Platanthera chlorantha* i głowienki wielkokwiatowej *Prunella grandiflora*. Eutrofizacja i zanieczyszczenie zbiorników wodnych było prawdopodobnie przyczyną zaniku nadwodników okółkowego *Elatine alsinastrum* i naprzeciwlistnego *E. hydropiper*. Oba gatunki należą do zagrożonych w skali Polski a pierwszy z nich uznany został za wymarły na terenie województwa opolskiego. Także ekosystemy leśne utraciły część cennych gatunków, m.in. gruszczyka jednokwiatowego *Moneses uniflora*, rzadkie storczyki - buławnika czerwonego *Cephalanthera rubra*, tajemną jednostronną *Goodyera repens*, kręczynekę jesienną *Spiranthes spiralis* i ozorkę zieloną *Coeloglossum viridae* a także rzadkiego widłaka – widlicza spłaszczonego *Diphaiastrum complanatum*. Zubożeniu uległy także zbiorowiska naskalne, czego dowodem jest zanik rojownika górskiego *Jovibarba sobolifera* oraz zespoły torfowiskowe, o czym świadczy nieobecność owadożernej rosiczki okrągłolistnej *Drosera rotundifolia*. Nie jest oczywiście przesądzone, że wymienione powyżej taksony wycofały się bezpowrotnie z obszaru gminy. Zakładając wprowadzenie zrównoważonego rolnictwa, realizowanie programów rolno-środowiskowych uwzględniających potrzebę ochrony przyrody na obszarach użytkowanych rolniczo, a także podejmowanie działań restytucyjnych w odniesieniu do zanikłych lub zanikających gatunków, można mieć nadzieję, że w przyszłości będzie możliwe podziwianie pięknych storczyków, goryczek czy nadwodników w ich naturalnych siedliskach, których znaczne areale zachowały się w granicach gminy.

7.1. Gatunki chronione

Na terenie badanego obszaru stwierdzono występowanie 33 gatunki roślin prawnie chronionych (Mapa – Rozmieszczenie wybranych chronionych i rzadkich gatunków grzybów i roślin oraz chronionych siedlisk). Są to:

- chronione ściśle

1. Barwinek pospolity *Vinca minor*
2. Bluszcz pospolity *Hedera helix*
3. Buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*
4. Ciemiężycza zielona *Veratrum lobelianum*
5. Dziewięciśń bezłodygowy *Carlina acaulis*

6. Kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*
7. Kukułka bzowa *Dactylorhiza sambucina*
8. Kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*
9. Lilia złotogłów *Lilium martagon*
10. Listera jajowata *Listera ovata*
11. Obrazki alpejskie *Arum alpinum*
12. Parzydło leśne *Aruncus sylvestris*
13. Paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*
14. Podkolan biały *Platanthera bifolia*
15. Pokrzyk wilcza jagoda *Atropa belladonna*
16. Storzyczek męski *Orchis mascula*
17. Śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*
18. Wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*
19. Zimowit jesienny *Colchicum autumnale*

- chronione częściowo

1. Centuria pospolita *Centaureum erythraea*
2. Goździk kartuzek *Dianthus cartusianorum*
3. Goździk kropkowany *Dianthus deltoides*
4. Kalina koralowa *Viburnum opulus*
5. Kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*
6. Konwalia majowa *Convallaria majalis*
7. Kopytnik pospolity *Asarum europaeum*
8. Kruszyna pospolita *Frangula alnus*
9. Miodownik melisowaty *Mellittis mellisophyllum*
10. Naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*
11. Pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*
12. Porzeczka czarna *Ribes nigrum*
13. Przyłaszczka pospolita *Hepatica nobilis*
14. Przytulia wonna *Galium odoratum*

Opis gatunków i stanowisk

Barwinek pospolity *Vinca minor* (O-LR).

Gatunek ten reprezentujący rodzinę toinowatych *Apocynaceae* jest składnikiem lasów liściastych. Pierwotnie rozpowszechniony na niżu, rzadziej w niższych położeniach górskich, do dziś został w wielu miejscach wyniszczony przez człowieka, głównie ze względu na jego wartość dekoracyjną – np. ozdabianie stroików wielkanocnych.

Na obszarze gminy Głubczyce stwierdzony na czterech stanowiskach: na południe i zachód od Pielgrzymowa, na północ od Krasnego Pola oraz w Lesie Głubczyckim.

Bluszcz pospolity *Hedera helix*

Ten gatunek z rodziny araliowatych *Araliaceae* jest jednym z niewielu naszych rodzimych pnączy. Bluszcz pospolity występuje w Polsce rzadko w lasach liściastych, zarówno na niżu, jak też w niższych położeniach górskich. Wg Oberdorfera (1994) jest gatunkiem charakterystycznym dla klasy *Querc-Fagetea* tj. mezo- i eutroficznych, europejskich lasów liściastych. Gatunek ten osiąga w Polsce wschodnią granicę swojego zasięgu (Szafer i in. 1988). W województwie opolskim bluszcz pospolity występuje dość pospolicie zarówno na stanowiskach naturalnych, tj. w różnego rodzaju lasach liściastych, w szczególności w grądach, jak i antropogenicznych w parkach, skwerach, cmentarzach.

Na terenie gminy Głubczyce naturalne stanowiska bluszczu zarejestrowano we wsi Mokre, na północny wschód od Braciszowa, na południe od Pielgrzymowa, między Opawicą a Pielgrzymowem, na zachód od Pietrowic Głubczyckich, w Kietlicach, na północny zachód od Królowych i w Lesie Głubczyckim. Na stanowiskach antropogenicznych spotykany często na cmentarzach i w parkach.

Buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia* (PL-V, GŚ-E, O-EN, CK-VU).

Gatunek z rodziny storczykowatych *Orchidaceae* spotykany w różnego typu lasach, w miejscach cienistych. Liści buławnika mieczolistnego są sztydłaste ustawione w dwóch szeregach, kwiaty buławkowate, białe. Kwitnie od maja do lipca.

Na terenie gminy Głubczyce stosunkowo liczne populacje tego gatunku stwierdzono w kwaśnych dąbrowach na południowy zachód i północny zachód od Dobieszowa, w Chróstnie, na północny zachód od Radyni, między Dobieszowem a Opawicą, na zachód od Pietrowic, na północ od Krasnego Pola i na północ od Chomiąży.

Ciemiężyca zielona *Veratrum lobelianum* (GŚ-R, O-VU, CK-VU)

Ciemiężyca zielona to okazała bylina osiągająca do 1,5 m wysokości reprezentująca rodzinę liliowatych *Liliaceae*. Ciemiężyca zielona zaliczana jest do gatunków ogólnogórskich. W Polsce występuje w górach i na ich przedpolu, a także w Pasie Wyżyn. W województwie opolskim ciemiężycę zieloną odnotowano na 25 stanowiskach w przeważającej większości na Płaskowyżu Głubczyckim. Ciemiężyca zielona najlepsze warunki rozwoju znajduje w ziołoroślach związku *Adenostylion alliariae*, traworoślach związku *Calmagrostidion villosae* oraz w bliźniaczyskach rzędu *Nardetalia*. Na Opolszczyźnie na istniejących stanowiskach występuje, podobnie jak na pozostałej części niżu, w zbiorowiskach grądów *Carpinion betuli*, łągów *Alno-Padion*, a także łąk wilgotnych *Molinion*. Według Matuszkiewicza (2001) ciemiężyca jest gatunkiem charakterystycznym dla zbiorowisk wysokogórskich ziołorośli *Betulo-Adenostyletea*. Rośnie na żyznych, wilgotnych, humusowych glebach gliniastych i ilastych

Na terenie gminy Głubczyce zaobserwowano stanowiska ciemiężycy zielonej w Lesie Głubczyckim w pobliżu Wilczego Stawu, między Opawicą a Pielgrzymowem, na zachód od Pielgrzymowa i na południowy wschód od Chróstna.

Dziewięciśl bezłodygowy *Carlina acaulis* (GŚ-R, O-VU, CK-LC)

To dekoracyjna bylina o oryginalnym kształcie rozety z promieniście rozchodzącymi się pierzastosiecznymi liśćmi o klapach ząbkowanych i kolczastych. Reprezentuje rodzinę *Asteraceae* – złożonych. Od lipca do września rozwija się pojedynczy koszyczek kwiatostanowy. Silnie zredukowana łodyga, nie przekracza 3 cm wysokości. Dziewięciśl bezłodygowy zaliczany jest do elementu środkowoeuropejskiego, typu zasięgowego alpijsko-środkowoeuropejskiego. W Polsce najpospoliciej występuje w górach i na wyżynach, znacznie rzadziej i w rozproszeniu na niżu. W województwie opolskim dziewięciśl obserwowany był na 61 stanowiskach. Większość z nich zlokalizowana jest w Górach Opawskich i ich przedgórzu. Dziewięciśl pospolity występuje na suchych murawach i łąkach, pastwiskach, przydrożach, skarpach a nawet widnych borach. Związany jest ze zbiorowiskami muraw kserotermicznych (klasa *Festuco-Brometea*), suchych łąk (klasa *Molinio-Arrhenatheretea*) oraz bliźniaczysk (rzęd *Nardetalia*) w górach.

Na terenie gminy Głubczyce dziewięciśl bezłodygowy występuje najczęściej pojedynczo na południe i południowy wschód od Pielgrzymowa, na północ od Krasnego Pola, w Pietrowicach, na północ od Pietrowic (Fot. 16), w Braciszowie, między Opawicą a

Pielgrzymowem, na zachód od Mokrych, na północ i południowy wschód od Ciermięcic i w Grodziu.

Kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* (GŚ-R, O-LR)

To wieloletni storczyk leśny z rodziny *Orchidaceae*, spotykany najczęściej na skrajach dróg, rzadziej w różnego rodzaju lasach oraz w zaroślach. Wg Matuszkiewicza (2001) gatunek ten charakterystyczny jest dla klasy *Querc-Fagetea* tj. mezo- i eutroficznych, europejskich lasów liściastych, a także dla podzwiązku ciepłolubnych buczyn „storczykowych” *Cephalanthero-Fagenion*. Występuje na całym obszarze kraju. Na terenie Opolszczyzny kruszczyk szerokolistny występuje stosunkowo często w lasach i borach niemal wszystkich większych kompleksów leśnych.

Na terenie gminy Głubczyce kilkanaście osobników tego gatunku stwierdzono w lesie mieszanym na północ od Chomiąży.

Kukułka bzowa *Dactylorhiza sambucina* (PL-VU, GŚ-E, O-CR, CK-CR)

Gatunek z rodziny storczykowatych *Orchidaceae* kwitnąca w dwóch barwnych odmianach – żółtej i fioletowej. Dorasta do 35 cm wysokości. Kwiatostan jest gęsty, wielokwiatowy, zakwita od marca do czerwca. Kukułka bzowa rośnie w widnych lasach, murawach i ciepłolubnych zaroślach.

W województwie opolskim gatunek ten występuje wyłącznie w gminie Głubczyce na czterech stanowiskach położonych na wyniesieniach Gór Opawskich: na południowy wschód od Ciermięcic, na północny zachód od Dobieszowa, w Pielgrzymowie (Fot. 18) i między Pielgrzymowem a Opawicą.

Kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis* (GŚ-V, O-VU)

To bylina z rodziny storczykowatych *Orchidaceae*, spotykana jeszcze stosunkowo często na wilgotnych łąkach na niżu i w niższych położeniach górskich. Stosunkowo gęsty, walcowaty kwiatostan składa się z 10-50 jasnoróżowych do ciemnopurpurowych kwiatów. Liście o kształcie owalnym lub lancetowatym, zwykle plamiste, największą szerokość osiągają w połowie. Kwitnie w maju i czerwcu. W województwie opolskim kukułka szerokolistna jest jednym z najpospolitszych storczykowatych. Rośnie w rozproszeniu na obszarze całego województwa na różnego rodzaju wilgotnych łąkach. Szczególnie często jest spotykana w obszarach dużych kompleksów leśnych, np. Lasów Stobrawsko-Turawskich.

W obszarze gminy Głubczyce odnaleziono nieliczne stanowiska kukułki szerokolistnej między Opawicą a Pielgrzymowem, w Pielgrzymowie, na północ od Dobieszowa, na północny zachód od Kolonii Mokre i w Pomorzowiczkach (Fot. 19).

Lilia złotogłów *Lilium martagon* (GŚ-R, O-LR)

To efektowna bylina z rodziny liliowatych *Liliaceae* spotykana w zaroślach, lasach, zwłaszcza bukowych oraz na zrębach. To gatunek częsty w Sudetach i Karpatach, bardzo rzadki natomiast na niżu. Lilia złotogłów osiąga północny kres zasięgu w Polsce (Szafer i in. 1988). W województwie opolskim lilia złotogłów jest gatunkiem stosunkowo częstym, szczególnie w lasach liściastych południowej części regionu, np. w Górach Opawskich i na Płaskowyżu Głubczyckim. Jej stanowiska nie są jednak liczne i podlegają permanentnej antropopresji (zrywanie kwitnących okazów).

W granicach gminy Głubczyce stosunkowo liczne stanowiska lilii złotogłów znajdują się na zachód od Pielgrzymowa, w Chróstnie, na południe od Biernatówka, w Lesie Głubczyckim i na północ od Krasnego Pola.

Listera jajowata *Listera ovata* (GŚ-R, O-LR)

Jest to bylina z rodziny storczykowatych *Orchidaceae* dochodząca do 30-60 cm wysokości. Posiada prostą, sztywną łodygę z dwoma dużymi, szerokimi liśćmi o zwężającej się podstawie. W okresie od maja do lipca na szczycie łodygi rozwijają się liczne, małe, zielonkawe kwiaty z żółtawą, dwudzielną warzką, zebrane w wydłużony, groniasty kwiatostan. Listera jajowata rośnie najczęściej w zaroślach, wilgotnych lasach, na polanach na całym obszarze kraju. W województwie opolskim listera jajowata występuje stosunkowo często na łąkach, w zaroślach i na skrajach lasów, w rozproszeniu na terenie całego regionu.

Listera jajowata w granicach gminy Głubczyce występuje pojedynczo na dwóch stanowiskach w Lesie Głubczyckim, na północ od Klisina oraz między Kietlicami i Ściborzycami Małymi.

Obrazki alpejskie *Arum alpinum* (GŚ-E, O-CE, CK-NT)

To naga bylina o bulwiastym, pionowo ustawionej bulwie i łodydze osiągającej wysokość 50 cm. Reprezentuje rodzinę obrazkowatych *Araceae*. Liście są odziomkowe, nieco strzałkowate rozwijające się już od końca marca. Charakterystyczny kwiatostan składa się z tutkowato zwiniętej części dolnej i otwartej górnej. Trującymi owocami są czerwone jagody tworzące gęstą kolbę. Obrazki alpejskie występują w województwie opolskim bardzo rzadko

w południowej części. Rosną przeważnie w niewielkich, wilgotnych zadrzewieniach i lasach liściastych Płaskowyżu Głubczyckiego.

Stanowiska obrazków alpejskich na terenie gminy Głubczyce znajdują się na północ od Biernatówka, w Lesie Głubczyckim w okolicy Wilczego Stawu i na północny zachód od leśniczówki Ściborzyce Małe oraz na północ od Klisina.

Paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare* (GŚ-R, O-LR)

To niewielka paproć dorastająca do 20-50 cm wysokości, reprezentująca rodzinę paprotkowatych *Polypodiaceae*. Posiada grube, pełzające kłącze pokryte brunatnymi łuskami, z którego wyrastają pojedyncze, pierzasto wcinane liście. *Polypodium vulgare* występuje sporadycznie na terenie całego kraju w cienistych lasach, na zadrzewionych zboczach, ścianach skalnych i murach. Wg Matuszkiewicza (2001) gatunek ten zaliczony został do grupy taksonów charakterystycznych dla klasy *Asplenieta rupestris*, do której należą naturalne zbiorowiska szczelin skalnych w skalistych partiach gór, a na niżu częściej zbiorowiska antropogeniczne na siedliskach wtórnych (np. mury, ruiny). W województwie opolskim paprotka zwyczajna występuje w rozproszeniu w środkowej części województwa przeważnie w borach i ich skrajach oraz w części południowej, częściej w Górach i na Przedgórzu, przeważnie w zbiorowiskach naskalnych.

Na terenie gminy Głubczyce paprotka zwyczajna została odnaleziona w Pielgrzymowie, na zachód od Pielgrzymowa, na północ od Braciszowa, na południe od Biernatówka i w Dobieszowie.

Parzydło leśne *Aruncus sylvestris* (GŚ-R, O-EN, CK-VU)

Parzydło leśne to efektowna i dekoracyjna bylina dorastająca do ponad 200 cm wysokości o licznych, rozgałęzionych pędach. Liście są podwójnie lub potrójnie trójsiecznie pierzaste o listkach zaokrąglonych, piłkowanych. Drobne kwiaty zebrane są w okazałe kwiatostany osiągające 50 cm długości. Kwitnie w czerwcu i lipcu. Parzydło leśne jest gatunkiem górskim należącym do podelementu środkowoeuropejskiego. W województwie opolskim zanotowano 33 historyczne i aktualne stanowiska parzydła leśnego. Najczęściej występuje w Górach Opawskich. Do dnia dzisiejszego zachowało się 5 stanowisk tego gatunku. Parzydło leśne wchodzi w skład zbiorowisk leśnych z rzędu *Fagetalia sylvaticae* a także zbiorowisk okrajowych związku *Aegopodion*. W górach spotykane także w ziołoroślach *Adenostylin alliariae*. Występuje najczęściej na stromych zboczach, skrajach drzewostanów i w prześwietleniach, a także nad górskimi potokami.

W granicach gminy Głubczyce odnaleziono parzydło leśne na jednym stanowisku między Dobieszowem a Opawicą, gdzie występuje kilkadziesiąt osobników.

Podkolan biały *Platanthera bifolia* (GŚ-V, O-VU)

Jest to roślina o wzniesionej łodydze do 45 cm wysokości należąca do rodziny storczykowatych *Orchidaceae*. Wytwarza najczęściej dwa odwrotniejącowate, naprzeciwległe liście odziomkowe. Białe wonne kwiaty zebrane są w gęste lub luźne, cylindryczne kwiatostany długości do 20 cm. Kwitnie od maja do lipca. Podkolan biały zasiedla widne lasy, zarośla, łąki, polany, torfowiska i wrzosowiska, występując na niżu i w niższych położeniach górskich. W województwie opolskim podkolan biały występuje w rozproszeniu w środkowej i południowej części województwa zarówno na niżu jak i w górach. Rośnie przeważnie w świetlistych lasach liściastych, zaroślach, murawach i łąkach.

Na terenie gminy Głubczyce podkolan biały występuje pojedynczo na południe od Pielgrzymowa, na południowy zachód od Dobieszowa, w Braciszowie, w Lesie Głubczyckim koło Wilczego Stawu, na północ od Krasnego Pola, na zachód od Klisina i na północny zachód od Królowych.

Pokrzyk wilcza jagoda *Atropa belladonna* (GŚ-R, O-VU, CK-EN)

To duża, rozgałęziona bylina z rodziny psiankowatych *Solanaceae*. Dorasta do 2 m wysokości. Kwiaty do 3 cm długości występują w kątach liści i mają brunatnofioletowe zabarwienie. Kwitnie od czerwca do sierpnia. Pokrzyk jest rośliną silnie trującą, wykorzystywaną w lecznictwie. Występuje najczęściej na skarjach lasów i zrębach, szczególnie w buczynach i kwaśnych dąbrowach. W województwie opolskim kilka stanowisk pokrzyka zanotowano w Masywie Chełmu oraz w Górach Opawskich.

Na terenie gminy Głubczyce pokrzyk wilcza jagoda występuje licznie na zachód od Pietrowic i Mokrych oraz na północ od Chomiąży (Fot. 17) i Braciszowa.

Storczyk męski *Orchis mascula* (PL-V, GŚ-V, O-CR, CK-CR)

Storczyk męski to wieloletnia, efektowna bylina o wysokości do 70 cm. Liście są żywozielone, połyskujące. Kwiatostan okazały, walcowaty, stosunkowo gęsty do 20 cm długości. Kwiaty purpurowe z zewnętrznymi listkami okwiatu odstającymi. Kwitnie od maja do lipca. Storczyk męski rośnie na świeżych i suchych łąkach *Molinio-Arrhenatheretea*, murawach kserotermicznych *Festuco-Brometea*, świetlistych zaroślach *Prunetalia spinosae* i lasach *Fagetalia sylvaticae*. Preferuje gleby gliniaste, umiarkowanie kwaśne, świeże. W

Polsce występuje przeważnie w górach i na wyżynach południowej części kraju, a także znacznie rzadziej na pobrzeżu i pojezierzach na północy. W województwie opolskim storczyka męskiego obserwowano na 10 stanowiskach w większości w Górach Opawskich.

Na terenie gminy Głubczyce kilkanaście osobników tego gatunku stwierdzono w Dobieszowie. Jest jedyne, obecnie istniejące jego stanowisko w województwie opolskim.

Śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* (GŚ-R, O-LR)

To bylina cebulkowa z rodziny amarylkowatych *Amaryllidaceae*, dochodząca do 30 cm wysokości. Jest zwiastunem wiosny, zakwita bowiem już w lutym, często przebijając się przez pokrywą śnieżną. Wczesną wiosną wytwarza 2 równowąskie, sinawe liście oraz łodyżkę zakończoną dzwonkowatym, białym kwiatem. Jako gatunek wczesnie zakwitający w czasie, gdy nie ma jeszcze innych roślin, często bywał zrywany i zazwyczaj przenoszony do ogródków przydomowych. Spowodowało to zanik wielu jego naturalnych stanowisk. Śnieżyczka przebiśnieg, charakterystyczna dla klasy *Querc-Fagetea* (Oberdorfer 1994), rośnie w lasach liściastych i zaroślach. Niekiedy spotkać ją można także na łąkach. Występuje dość rzadko w południowej i zachodniej części kraju, zarówno w górach, jak i na niżu. W województwie opolskim występuje w rozproszenie w wilgotnych lasach łągowych i łąkowych, szczególnie często w dolinie Odry i Nysy Kłodzkiej.

Śnieżyczka przebiśnieg na terenie gminy Głubczyce rośnie w Lesie Głubczyckim, na południe od Biernatówka, w Kietlicach i na wschód od Grobników.

Wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum* (GŚ-V, O-LR)

To rozgałęziony krzew z rodziny wawrzynkowatych *Thymelaeaceae* o różowych, wonnych kwiatach, osadzonych gęsto wzdłuż pędów. Wawrzynek jest rośliną silnie trującą. Ten zwiastun wiosny, ze względu na efektowne kwiaty, był niegdyś masowo zrywany do celów dekoracyjnych, stąd też w wielu miejscach naszego kraju, szczególnie w pobliżu dużych miast, został na licznych stanowiskach wytepiiony. Wawrzynek wilczełyko rośnie w cienistych, wilgotnych lasach liściastych i zaroślach na glebie żyznej, próchnicznej, nieco wapiennej. Wg Matuszkiewicza (2001) jest gatunkiem charakterystycznym dla rzędu *Fagetalia sylvaticae*. Występuje on na obszarze całej Polski, zarówno na niżu, jak i w górach, jednak w dużym rozproszeniu. W województwie opolskim wawrzynek wilczełyko występuje jeszcze stosunkowo często w różnego rodzaju lasach liściastych, w rozproszeniu na obszarze całego regionu.

Na terenie gminy Głubczyce wawrzynek wilczczyko rośnie zazwyczaj pojedynczo na północny zachód od Radyni, na południe od Pielgrzymowa, na południe od Biernatówka, w Lesie Głubczyckim, między Dobieszowem a Opawicą oraz na północ od Krasnego Pola.

Zimowit jesienny *Colchicum autumnale* (GŚ-V, O-LR)

Jest to bylina należąca do rodziny liliowatych *Liliaceae*, o jajowatej, pokrytej łuskami bulwie. Wiosną wyrastają z bulwy 2-3 podłużnie lancetowate liście odziomkowe, a od lipca do września - 1-3 bladoliliowe, obupłciowe kwiaty. Zimowit jesienny jest rośliną dekoracyjną. Z tego powodu był dawniej często zrywany, bądź wykopywany z naturalnych stanowisk i przenoszony do ogrodów. Spowodowało to w wielu miejscach jego wytepienie. Zimowit występuje rzadko na łąkach, w niższych położeniach górskich i na niżu południowej Polski. Wg Matuszkiewicza (2001) jest gatunkiem charakterystycznym dla rzędu *Molinietalia*, obejmującego zbiorowiska trwale lub przynajmniej okresowo wilgotnych użytków zielonych, przeważnie mezo- i eutroficznych łąk kośnych oraz ziołorośli nadrzecznych. W województwie opolskim zimowit jesienny jest gatunkiem stosunkowo pospolitym, szczególnie w dolinie Odry. Poza tym rośnie rzadko na wilgotnych łąkach i w murawach kserotermicznych.

Na terenie gminy Głubczyce odnotowano zimowita jesiennego na północny wschód od Krasnego Pola, na południe i zachód od Pielgrzymowa, na północny zachód od Dobieszowa.

Centuria pospolita *Centaurium erythraea* (GŚ-V, O-LR)

To drobna, roczna roślina lecznicza z rodziny goryczkowatych *Gentianaceae*. *Centaurium erythraea* występuje na całym obszarze kraju, ale rzadko, jest bowiem nadmiernie eksploatowana przez zbieraczy ziół. Rośnie w widnych zaroślach, na brzegach lasów, na suchych zboczach, słonecznych łąkach, pastwiskach, zrębach. Centuria pospolita występuje w województwie opolskim w rozproszeniu w środkowej i południowej części województwa, przeważnie w zbiorowiskach muraw i zarośli kserotermicznych.

Centuria pospolita na terenie gminy Głubczyce występuje nielicznie w Głubczycach w sąsiedztwie nieczynnej cegielni, w Braciszowie, na północny zachód od Dobieszowa i na południe od Pielgrzymowa.

Goździk kartuzek *Dianthus cartusianorum*

Naga bylina do 60 cm wysokości, zwieńczona okazałym kwiatostanem złożonym z kilku efektownych, różowych lub czerwonych kwiatów o średnicy ok. 2 cm. Zaliczany jest do rodziny goździkowatych *Caryophyllaceae*. Liście równowąskie, do 6 mm szerokości. Kwitnie od czerwca do września. Goździk kartuzek rośnie w suchych murawach, przydrożach i widnych borach sosnowych. Matuszkiewicz zalicza go do grupy gatunków charakterystycznych dla muraw kserotermicznych klasy *Festuco-Brometea*. W województwie opolskim goździk kartuzek występuje stosunkowo pospolicie w różnego rodzaju zbiorowiskach murawowych w całym obszarze województwa.

Goździk kartuzek występuje w gminie Głubczyce w rozproszeniu na całym obszarze w murawach kserotermicznych, np. we wsi Mokre, w Braciszowie, w Krasnym Polu, w Pielgrzymowie, w Pietrowicach, Chomiąży, Cirmięcicach, Klisinie.

Goździk kropkowany *Dianthus deltoides*

Delikatna bylina wysokości do 30 cm reprezentująca rodzinę goździkowatych *Caryophyllaceae*. Liście szarawozielone o szorstkim brzegu. Kwiaty pojedyncze lub po trzy zebrane w wiechowate kwiatostany, różowe z białawymi kropkami na płatkach. Kwitnie od czerwca do września. Goździk kropkowany rośnie na suchych łąkach, murawach, przydrożach, zaroślach, najczęściej na piaszczystych glebach. W województwie opolskim goździk kropkowany jest uważany za gatunek dość częsty, a w miejscach piaszczystych pospolicie.

Goździk kropkowany występuje na terenie gminy Głubczyce w Braciszowie, Królowych, Bogdanowicach, Bernacicach, Równem, Chomiąży, Pomorzowiczkach i Zawiszycach.

Kalina koralowa *Viburnum opulus*

Jest to krzew z rodziny przewiertniowatych *Caprifoliaceae*, dochodzący do 3 m wysokości. Kalina zawiera w swoich tkankach, szczególnie w korze, znaczną ilość flawonoidów, garbników, kwasów organicznych i innych związków, dzięki którym stanowi cenioną roślinę leczniczą. Roślina ta rośnie na obszarze całego kraju, głównie w wilgotnych lasach olszowych i łęgowych, nad rzekami i rowami. W województwie opolskim kalinę koralową spotykamy stosunkowo często w okrajkach lasów i zarośli liściastych na obszarze całego województwa.

Kalina koralowa stanowi składnik zadrzewień i okrajków leśnych w okolicy Krasnego Pola, Dobieszowa, Ciermięcic, Chróstna, Opawicy, Pietrowic i Lasu Głubczyckiego.

Kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium* (GŚ-V, O-CE)

To bylina z rodziny astrowatych *Asteraceae*, dochodząca do 10-30 cm wysokości. O łodydze wełnistofilcowatej. Wytwarza ona z kłacza krótkie pędy płonne oraz pojedyncze pędy kwiatostanowe, zakończone drobnymi kulistymi koszyczkami zebranych w gęstą, szczytową, baldachokształtną wiechę. W kwiatostanie listki okrywy są cytrynowożółte, rzadziej pomarańczowe, czerwone lub białawe, korona natomiast jest zwykle pomarańczowa. Kocanki są rośliną leczniczą, zawierają m.in. olejki eteryczne, flawonoidy, substancje goryczowe. Są również masowo zrywane dla celów dekoracyjnych, do suchych bukietów, co wraz z eksploatacją na potrzeby lecznictwa jest przyczyną powolnego zmniejszania liczby ich stanowisk. Zatem ochrona częściowa powinna zapewnić ich racjonalne użytkowanie. Kocanki piaskowe rosną w całym kraju, miejscami dość licznie, w widnych lasach, zaroślach, na przydrożach, ugorach, szczególnie na siedliskach suchych i piaszczystych.

Na terenie gminy Głubczyce kilka osobników tego gatunku stwierdzono w piaszkowni w Zopowach.

Konwalia majowa *Convallaria majalis*

To gatunek z rodziny liliowatych *Liliaceae*. Konwalia majowa występuje na terenie całego kraju, w lasach liściastych, mieszanych i zaroślach. Konwalia majowa występuje w województwie opolskim pospolicie w różnego rodzaju suchych i świeżych lasach liściastych, a także w zadrzewieniach i lasach mieszanych.

Konwalia majowa występuje licznie na terenie gminy Głubczyce, m.in. na zachód od Pietrowic, koło Chróstna, na północny wschód od Królowych, na północ od Chomiąży.

Kopytnik pospolity *Asarum europaeum*

To niska, płożąca się bylina z rodziny kokornakowatych *Aristolochiaceae*, rosnąca głównie w żyznych i umiarkowanie wilgotnych lasach liściastych i w zaroślach. Wg Matuszkiewicza (2001) gatunek ten jest charakterystyczny dla rzędu *Fagetalia sylvaticae*, obejmującego mezo- i eutroficzne lasy liściaste zachodniej, środkowej i częściowo wschodniej Europy. W województwie opolskim kopytnik pospolity występuje stosunkowo

często w lasach liściastych, szczególnie na południu regionu. Jego stanowiska są z reguły obfite.

Kopytnik pospolity na terenie gminy Głubczyce został stwierdzony na południe od Biernatówka, w Kietlicach, Lesie Głubczyckim i Pielgrzymowie.

Kruszyna pospolita *Frangula alnus*

To krzew lub niskie drzewo dorastające do 3-4 m wysokości, reprezentujące rodzinę szakłakowatych *Rhamnaceae*. Roślina ta odznacza się właściwościami trującymi. Jest także znaną rośliną leczniczą, której korę, a także owoce wykorzystywane są w przemyśle farmaceutycznym. *Frangula alnus* stanowi składnik podszytu naszych lasów, zwłaszcza wilgotnych olesów i łęgów. Spotkać ją można również na torfowiskach, mokrych łąkach, zaroślach łożowych, skrajach lasów. W województwie opolskim kruszyna pospolita jest gatunkiem częstym w różnego rodzaju lasach liściastych i mieszanych na terenie całego regionu.

Kruszyna pospolita występuje w wilgotnych lasach na zachód od Pielgrzymowa, w Lesie Głubczyckim, na południe od Biernatówka, na południowy wschód od Chróstna.

Miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum* (GŚ-R, O-VU)

To stosunkowo okazała roślina z rodziny wargowych *Lamiaceae*. Dorasta do wysokości 60-70 cm. Szczególnie efektowne są żółto-fioletowe kwiaty miodownika. Kwitnie w czerwcu i lipcu. Miodownik melisowaty rośnie w świetlistych lasach, głównie kwaśnych buczynach i dąbrowach, a także w okrajkach leśnych, na porębach i w ciepłolubnych zaroślach. Preferuje gleby umiarkowanie świeże, zawierające wapień, zasadowe. W województwie opolskim nieliczne stanowiska miodownika znajdują się w Masywie Chełmu.

W gminie Głubczyce miodownik melisowaty rośnie nielicznie na jednym stanowisku na południowy wschód od Chróstna.

Naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora* (GŚ-R, O-VU)

Okazała roślina osiągająca do 130 cm wysokości reprezentująca rodzinę trędownikowatych *Scrophulariaceae*. Liście niepomarszczone, gładkie i zazwyczaj nagie. Kwiatostan dekoracyjny składający się z kilkudziesięciu szeroko-dzwonkowatych, żółtych, brunatno żyłkowanych kwiatów. Kwitnie w czerwcu i lipcu. Naparstnica zwyczajna rośnie w widnych lasach i ich skrajach, zaroślach i porębach. W województwie opolskim naparstnica zwyczajna notowana była stosunkowo często na całym obszarze województwa. Obecnie jej

stanowiska ograniczone są do kwaśnych dąbrów, lasów liściastych i borów mieszanych południowej (Góry Opawskie) i środkowo-wschodniej części regionu (lasy Stobrawsko-Turawskie).

Na terenie gminy Głubczyce naparstnica zwyczajna rośnie najczęściej pojedynczo między Dobieszowem a Opawicą, na zachód od Pietrowic, między Opawicą a Pielgrzymowem, w Pielgrzymowie na północny zachód i południowy wschód od Dobieszowa, na południowy wschód od Chróstna i na północ od Krasnego Pola.

Pierwiosnek wyniosły *Primula elatior* (GŚ-R, O-LR)

To niewielka bylina dochodząca do 10-30 cm wysokości, reprezentująca rodzinę pierwiosnkowatych *Primulaceae*. Pierwiosnek wyniosły występuje w widnych lasach i zaroślach oraz na wilgotnych łąkach o urodzajnej glebie. Pierwiosnek wyniosły występuje stosunkowo pospolicie w lasach grądowych i łęgowych na całym obszarze województwa, szczególnie często w dolinie Odry i Nysy Kłodzkiej oraz na południu regionu.

Pierwiosnek wyniosły na terenie gminy Głubczyce spotykany jest stosunkowo często w grądach i zadrzewieniach grądowych m.in. w Opawicy, na południe i zachód od Pielgrzymowa, na północny zachód od Dobieszowa, na południe od Biernatówka, na północny zachód od Królowych, w Lesie Głubczyckim, Kietlicach, Stawoszowie, Pomorzowiczkach, Ściborzycach Małych, Klisinie, Bogdanowicach.

Porzeczka czarna *Ribes nigrum* (GŚ-R, O-LR)

Jest to krzew z rodziny agrestowatych *Grossulariaceae*, wydzielający charakterystyczną, intensywną woń (stąd nazwa ludowa smrodynka, smorodynia). Liście porzeczki są duże, 3-5 kłapowe, spodem pokryte siedzącymi, żółtymi gruczołami. Obupłciowe kwiaty, pojawiające się od kwietnia do czerwca, są dzwonkowate, zebrane w zwiste, wielokwiatowe grona. Owocem jest czarna jagoda. Porzeczka czarna spotykana jest stosunkowo rzadko w wilgotnych lasach liściastych i zaroślach, zwłaszcza nadrzecznych. W województwie opolskim porzeczka czarna występuje stosunkowo często w wilgotnych lasach liściastych, przede wszystkim olsach w rozproszeniu na terenie całego regionu.

Na terenie gminy Głubczyce porzeczka czarna rośnie na naturalnym stanowisku na zachód od Pielgrzymowa, na północny wschód od Królowych, na północ od Klisina i w Lesie Głubczyckim.

Przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*

Wcześniej kwitnąca, dekoracyjna bylina reprezentująca rodzinę jaskrowatych *Ranunculaceae*. Osiąga wysokość do 20 cm i pokryta jest miękkimi włoskami. Liście częściowo zimozielone są 3-klapowe, całobrzegie, od spodu purpurowe. Kwiaty niebieskie rozwijają się od marca do maja. Przylaszczka rośnie w lasach liściastych, przeważnie bukowych, a także zaroślach, szczególnie na podłożu wapiennym. W województwie opolskim przylaszczka jest gatunkiem stosunkowo częstym, szczególnie w lasach liściastych środkowej i południowej części regionu. Wyraźnie preferuje lasy bukowe na podłożu wapiennym.

Na terenie gminy Głubczyce gatunek ten został stwierdzony w Lesie Głubczyckim.

Przytulia wonna *Galium odoratum*

To wieloletnia roślina z rodziny marzanowatych *Rubiaceae*, występująca dosyć licznie w lasach łągowych i grądowych oraz w buczynach. Preferuje gleby żyzne, głębokie, gliniaste. W województwie opolskim przytulia wonna występuje stosunkowo często w lasach liściastych, w tym przede wszystkim bukowych w środkowo-wschodniej i południowej części regionu.

Gatunek ten występuje w rozproszeniu w lasach liściastych na obszarze całej gminy.

7.2. Gatunki rzadkie

Na uwagę zasługują również gatunki rzadkie w skali województwa i regionu (Mapa – Rozmieszczenie wybranych chronionych i rzadkich gatunków grzybów i roślin oraz chronionych siedlisk). Najciekawsze z nich to:

1. Blekot pospolity *Aetusa cynapium*
2. Czerniec gronkowy *Actea spicata*
3. Czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*
4. Dąbrówka kosmata *Ajuga genevensis*
5. Dzwonek skupiony *Campanula glomerata*
6. Janowiec ciernisty *Genista germanica*
7. Kokorycz pusta *Corydalis cava*
8. Lepiężnik biały *Petasites albus*
9. Lepiężnik różowy *Petasites hybridus*
10. Łuskiewnik różowy *Lathraea squamaria*
11. Nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*
12. Oman szlachtawa *Inula conyza*

13. Paprotnica krucha *Cystopteris fragilis*
14. Paprotnik kolczysty *Polystichum aculeatum*
15. Perłówka jednokwiatowa *Melica uniflora*
16. Pięciornik wyprostowany *Potentilla recta*
17. Przytulica okrągłolistna *Galium rotundifolium*
18. Rdestnica grzebieniasta *Potamogeton pectinatus*
19. Rzęśl hakowata *Callitriche hamulata*
20. Szczodrzyk czerniejący *Lembotropis nigricans*
21. Trybula lśniąca *Anthriscus nitidus*
22. Turzyca nibyciborowata *Carex pseudocyperus*
23. Turzyca obła *Carex diandra*
24. Ukwap dwupienny *Antennaria dioica*
25. Wyka leśna *Vicia sylvatica*
26. Zanościca skalna *Asplenium trichomanes*
27. Zdrojówka rutewkowata *Isopyrum thalictroides*

Opis gatunków i stanowisk

Blekot pospolity *Aetusa cynapium* ssp. *agrestis* (LC-I)

Jest to roślina z rodziny baldaszkowatych *Apiaceae*, o charakterystycznym zapachu, przypominającym czosnek. Występuje w zbiorowiskach segetalnych i ruderalnych, najczęściej na glebach gliniastych, zasobnych w węglan wapnia, chętnie na glebie marglistej. Wg Matuszkiewicza (2001) to gatunek charakterystyczny dla związku *Caucalidion lappulae*, obejmującego zbiorowiska upraw zbożowych na glebach wapiennych.

Na badanym terenie występuje nielicznie na polach na wschód od Ciermięcic.

Czerniec gronkowy *Actea spicata* (GŚ-R, O-LR)

Wieloletnia roślina zielna osiągająca do 70 cm wysokości reprezentująca rodzinę jaskrowatych *Ranunculaceae*. Jej białe kwiaty zebrane są w grona. Owocem są lśniące, czarne jagody. Kwitnie w maju i czerwcu. Czerniec gronkowy rośnie najczęściej w świeżych lasach liściastych na podłożu przeważnie bogatym w węglan wapnia. Wg Matuszkiewicza (2001) jest gatunkiem charakterystycznym dla związku podgórskich zboczowych lasów lipowo-jaworowych *Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*. W województwie opolskim występuje stosunkowo pospolicie, szczególnie w lasach Masywu Chełmu i Gór Opawskich.

Na terenie gminy Głubczyce czerniec gronkowy został stwierdzony w lasach na północ od Krasnego Pola i w Lesie Głubczyckim.

Czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum* (GŚ-R, O-LR)

Jest to bylina o wysokości 15-30 cm z prostą, trójkanciastą lub zaokrągloną łodygą, reprezentująca rodzinę liliowatych *Liliaceae*. Posiada śnieżnobiałe kwiaty oraz duże szerokoeliptyczne liście pojawiające się wczesną wiosną. Występuje na niżu i w górach po piętro subalpejskie w cienistych lasach liściastych, gdzie tworzy nieraz rozległe skupiska, często monocenozy. Na terenie województwa opolskiego czosnek niedźwiedzi występuje pospolicie w lasach łęgowych i grądowych południowej części regionu, gdzie często pokrywa znaczne arealy runa. W części północnej jest o wiele rzadszy, a jego populacje nieliczne.

W granicach gminy Głubczyce czosnek niedźwiedzi występuje na jednym stanowisku w Lesie Głubczyckim.

Dąbrówka kosmata *Ajuga genevensis* (O-VU)

To gatunek z rodziny wargowych *Lamiaceae*, rosnący najczęściej na słonecznych, suchych wzgórzach i łąkach na całym niżu i w niższych położeniach górskich. Wg Matuszkiewicza (2001) to gatunek charakterystyczny dla klasy *Festuco-Brometea* tj. zbiorowisk ciepłolubnych muraw o charakterze stepowym. Na terenie województwa opolskiego dąbrówka kosmata występuje w rozproszeniu w zbiorowiskach muraw kserotermicznych na południu województwa, a także w zaroślach i świetlistych borach w części środkowej regionu.

W granicach gminy Głubczyce stwierdzono nieliczne występowanie dąbrówki kosmatej na zachód od Pietrowic, na północ od Chomiąży, na północny zachód od Królowych i w Braciszowie.

Dzwonek skupiony *Campanula glomerata*

Atrakcyjna wizualnie bylina osiągająca do 50 cm wysokości reprezentująca rodzinę dzwonekowatych *Campanulaceae*. Charakterystyczną cechą tego gatunku jest kwiatostan zebrany w szczytową główkę oraz pęczki w kątach liści. Kwiaty są okazałe, fioletowe, wąskodzwonekowate. Liście dolne ogonkowe, jajowate, u nasady sercowate lub zaokrąglone. Kwitnie od czerwca do września. Dzwonek skupiony rośnie w murawach, widnych lasach, na przydrożach i w zaroślach. Wg Matuszkiewicza (2001) jest gatunkiem charakterystycznym dla ciepłolubnych muraw o charakterze stepowym z klasy *festuco-Brometea*.

W województwie opolskim dzwonek skupiony był gatunkiem coraz rzadszym, występującym we wschodniej i południowej części regionu. Obecnie jego stanowiska są bardzo nieliczne, rozproszone na Płaskowyżu Głubczyckim i w Masywie Chełmu.

W gminie Głubczyce odnaleziono dzwonka skuionego w murawach przydrożnych na wschód od Chróstna.

Janowiec ciernisty *Genista germanica* (GŚ-R, O-LR)

Jest to roślina z rodziny motylkowatych *Fabaceae* o rozgałęzionych, ciernistych łodygach wysokości 30-60cm. Posiada żółte kwiaty zebrane w groniaste kwiatostany. Rośnie w suchych, widnych lasach, zwłaszcza dębowych i sosnowych oraz na słonecznych wzgórzach. Występuje na rozproszonych stanowiskach w środkowej części niżu i w niższych położeniach górskich. Janowiec ciernisty osiąga w Polsce północną granicę zasięgu (Szafer i in. 1988). Wg Matuszkiewicza (2001) to gatunek charakterystyczny dla związku *Calluno-Genistion*, obejmującego subatlantyckie śródładowe wrzosowiska suche na ubogich, piaszczystych terenach obszaru siedliskowego acydofilnych dąbrów. Na obszarze województwa opolskiego janowiec ciernisty występuje stosunkowo często na okrajkach borów i w suchych zaroślach okrajków leśnych, m.in. kwaśnych dąbrów.

Na terenie gminy Głubczyce janowiec ciernisty rośnie w Pielgrzymowie, na południowy wschód od Chróstna i na północ od Krasnego Pola.

Kokorycz pusta *Corydalis cava* (GŚ-R, O-LR)

To roślina z rodziny dymnicowatych *Fumariaceae*, dorastająca do 30 cm wysokości. Występuje w widnych lasach i zaroślach na glebach próchnicznych, na niżu i w niższych położeniach górskich. Wg Matuszkiewicza (2001) to bylina charakterystyczna dla rzędu *Fagetalia sylvaticae* tj. mezo i eutroficznych lasów liściastych. Kokorycz pusta jest gatunkiem pospolitym w lasach grądowych i łągowych a także w zaroślach liściastych. Szczególnie często występuje w lasach i zadrzewieniach południowej części regionu w dolinach dużych i średnich rzek.

W gminie Głubczyce kokorycz pusta rośnie licznie w Lesie Głubczyckim.

Lepięznik biały *Petasites albus* (GŚ-R, O-LR)

Jest to dwupienna bylina z wydłużonym, gładkim kłaczem i dużymi zielonymi, spodem szaro owłosionymi liśćmi. Należy do rodziny złożonych *Asteraceae*. Kwiaty rozdzielнопłciowe zebrane są w gęste grona. Lepięznik biały rośnie w źródłiskach wzdłuż

potoków w lasach bukowych i jodłowo-świerkowych na pogórzu i w górach. Występuje dość pospolicie w Karpatach i Sudetach oraz rzadziej na niżu. Wg Matuszkiewicza (2001) to gatunek charakterystyczny dla związku *Adenostylion alliariae* (wysokogórskie zbiorowiska ziołorośli i zarośli liściastych związane z trwałym przepływem wody) oraz dla zespołu *Petasitetum albi* (ziołorośla z panującym lepiężnikiem białym). Lepieżnik biały występuje stosunkowo często, przeważnie w środkowej i południowej części województwa opolskiego nad potokami, małymi rzekami, a także na obrzeżach różnego rodzaju lasów.

Na terenie gminy Głubczyce stwierdzono dosyć liczne występowanie lepiężnika białego na zachód od Pielgrzymowa.

Lepieżnik różowy *Petasites hybridus* (O-LR)

Jest to bylina należąca do rodziny złożonych *Asteraceae*, spotykana w nadbrzeżnych zaroślach oraz w innych wilgotnych i zacienionych miejscach. Na terenie województwa opolskiego notuje się lepiężnika różowego stosunkowo często na przydrożach nad potokami i małymi rzekami, nad rowami melioracyjnymi a nawet na obrzeżach zbiorników wód stojących.

W granicach gminy Głubczyce znaleziono lepiężnika różowego w Opawicy, w Krasnym Polu, na południe od Pielgrzymowa i w Lesie Głubczyckim.

Łuskiewnik różowy *Lathraea squamaria* (GŚ-R, O-LR)

Jest to pasożytnicza bylina leśna reprezentująca rodzinę trędownikowatych *Scrophulariaceae*. W Polsce jest gatunkiem rozproszonym na niżu i w górach po regiel dolny. Występuje głównie w lasach, zwłaszcza na podłożu zasadowym. Łuskiewnik różowy jest stosunkowo pospolitym i nie zagrożonym składnikiem wilgotnych łąk i łągów. Najwięcej jego stanowisk zarejestrowano w ostatnich latach w południowo-zachodniej części województwa opolskiego.

Na terenie gminy Głubczyce łuskiewnik różowy rośnie na południe i zachód od Pielgrzymowa, na północny zachód od Dobieszowa, na południe od Biernatówka i w Lesie Głubczyckim.

Nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum* (GŚ-V, O-VU)

To roślina z rodziny nasięźrzałowatych *Ophioglossaceae*, związana z siedliskami wilgotnymi. Występuje głównie w zbiorowiskach łąkowych ze związku *Molinion caeruleae*, dla których jest gatunkiem charakterystycznym (Matuszkiewicz 2001). Niestety na skutek

osuszania łąk i postępującej intensyfikacji rolnictwa zanika w całej Polsce. W województwie opolskim nasięźrzał pospolity występuje rzadko, w rozproszeniu na obszarze całego województwa na wilgotnych łąkach. W ostatnich latach najwięcej jego stanowisk zarejestrowano w kompleksie Lasów Stobrawsko-Turawskich.

Na terenie gminy Głubczyce nieliczne występowanie tego gatunku stwierdzono na wilgotnej łące w Pomorzowiczkach (Fot. 20).

Oman szlachtawa *Inula conyza* (GŚ-V, O-EN)

Gatunek ten należy do rodziny astrowatych *Asteraceae*. Spotykany najczęściej na suchych łąkach, ciepłolubnych murawach i skałach wapiennych. Jest gatunkiem charakterystycznym dla ciepłolubnych zbiorowiska okrajkowych z klasy *Trifolio-Geranietea sanguinei* (Matuszkiewicz 2001). Na Śląsku Opolskim występuje rzadko, przede wszystkim na Chełmie.

Na terenie gminy Głubczyce pojedyncze osobniki tego gatunku stwierdzono w zaroślach na terenie nieczynnego kamieniołomu na północ od Chomiąży.

Paprotnica krucha *Cystopteris fragilis* (GŚ-R, O-LR)

To wieloletnia paproć dorastająca do 10-30 cm wysokości, reprezentująca rodzinę wietlicowatych *Athyriaceae*. Z krótkiego, poziomego kłącza wyrasta kępa niezbyt licznych liści. Ogonek liściowy u nasady jest czerwono-brunatny, a w górnej partii pokryty jest licznymi, przezroczystymi łuszczykami. Błazka liściowa, w zarysie podłużnie owalna lub lancetowata, jasnozielona, jest dłuższa niż ogonek liściowy, podwójniepierzasta. Paprotnica występuje na podłożu wapiennym na skałach, murach i w parowach. Jest gatunkiem charakterystycznym dla związku *Cystopteridion* oraz regionalnie dla zespołu *Asplenio viridis-Cystopteridetum*. (Matuszkiewicz 2001).

Na obszarze badanej gminy odnotowano stanowiska paprotnicy kruchej w kamieniołomie w Ciermięcicach, w Lesie Głubczyckim i w Krasnym Polu.

Paprotnik koleczysty *Polystichum aculeatum* (GŚ-R, O-VU)

Okazała paproć z rodziny paprotnikowatych *Aspidiaceae*. Charakteryzuje się sztywnymi, skórzastymi i zimzielonymi liśćmi o długości ok. 80 cm. Rośnie w miejscach cienistych, np. w zarośniętych wąwozach, na stromych, cienistych, zalesionych zboczach. Preferuje wilgotne, bogatozasadowe i umiarkowanie żyzne gleby gliniaste, często kamieniste.

W województwie opolskim paprotnik kolczysty znany jest z kilku stanowisk z Masywu Chełmu i Gór Opawskich.

W gminie Głubczyce odnaleziono jedno stanowisko tego gatunku na skarpie między Biernatówkiem a Szonowem.

Perłówka jednokwiatowa *Melica uniflora* (GŚ-R, O-LR)

Perłówka jednokwiatowa jest niepozorną trawą z rodziny *Poaceae*. Żdźbła perłówki są wiotkie, przeważnie nagie i osiągają długość do 60 cm. Tworzy zwarte murawy w lasach bukowych lub grądach o bujnym runie. Jest gatunkiem charakterystycznym dla żyznej buczyny niżowej *Galio odorati-Fagetum*. Występuje na próchnicznej, świeżej, żyznej glebie. W województwie opolskim perłówka jednokwiatowa występuje w rozproszeniu na ok. 20 stanowiskach w obszarach występowania buczyn – tj. Masywu Chełmu, Równinie Oleśnickiej i Górach Opawskich.

W gminie Głubczyce występuje tylko na północny zachód od Królowych

Pięciornik wyprostowany *Potentilla recta* (GŚ-V, O-EN)

Stosunkowo okazała roślina z rodziny różowatych *Rosaceae*. Wzniesiona łodyga osiąga do 70 cm wysokości. Żółte kwiaty pojawiają się w czerwcu i lipcu. Spotykana rzadko w luźnych, ubogich murawach, także na wałach, drogach, brzegach wód, piaszowniach oraz ugorach. Preferuje gleby suche, ciepłe, umiarkowanie żyzne, bogatozasadowych. Jest gatunkiem pionierskim i ozdobnym.

W województwie opolskim występuje bardzo rzadko. Jego jedyne istniejące stanowisko znajduje w południowej części gminy Głubczyce – na wzniesieniu na północny wschód od Opawicy.

Przytulia okrągłolistna *Galium rotundifolium* (GŚ-V, O-VU)

Niepozorna roślina z rodziny marzanowatych *Rubiaceae*, osiągająca wysokość do 30 cm. Rośnie głównie w mszystych lasach jodłowo- lub świerkowo-mieszanych, także w sztucznych drzewostanach iglastych; na świeżych, umiarkowanie żyznych, bogatozasadowych, ubogowapiennych glebach gliniastych i ilastych. Chętnie rośnie w drzewostanach jodłowych razem ze szczawikiem zajęczym. Jest gatunkiem charakterystycznym dla związku *Vaccinio-Piceion* i zespołu *Galio-Piceetum*. W województwie opolskim przytulia okrągłolistna występuje najczęściej na pogórzach i w Górach Opawskich łącznie na kilkunastu stanowiskach.

Na terenie gminy Głubczyce stwierdzono występowanie przytulii okrągłolistnej między Dobieszowem a Opawicą, na zachód od Pietrowic, między Opawicą a Pielgrzymowem oraz na północ od Chomiąży.

Rdestnica grzebieniasta *Potamogeton pectinatus* (O-EN)

Jest to roślina wieloletnia reprezentująca rodzinę rdestnicowatych *Potamogetonaceae*. Kwitnie od czerwca do sierpnia. Występuje stosunkowo rzadko w wodach stojących lub wolno płynących. Na terenie województwa opolskiego jest gatunkiem dosyć rzadkim.

Na terenie gminy Głubczyce gatunek ten został stwierdzony w Straduni na południe od Biernatówka.

Rzęśl hakowata *Callitriche hamulata* (GŚ-V, O-VU)

Jest to bylina wodna należąca do rodziny rzęślowatych *Callitrichaceae*. Roślinę tą spotyka się rzadko w kwaśnych wodach stojących lub wolno płynących w zachodniej części Polski. Wg Matuszkiewicza (2001) to gatunek charakterystyczny dla zespołu *Ranunculo-Callitrichetum hamulatae*. W województwie opolskim występuje rzadko w stawach i niewielkich ciekach wodnych w rozproszeniu na całym jego terenie.

Na terenie badanej gminy gatunek ten występuje nielicznie w Straduni na południe od Biernatówka.

Szczodrzyk czerniejący *Lembotropis nigricans* (O-LR)

Jest to krzew reprezentujący rodzinę motylkowatych *Fabaceae*, rosnący w widnych lasach i zaroślach. Roślina ta osiąga w Polsce północny kres swojego zasięgu (Szafer i in. 1988).

Na obszarze badań stwierdzono stanowiska tego gatunku na zachód i północ od Pietrowic, na północ od Chomiąży i na północ od Braciszowa.

Trybula lśniąca *Anthriscus nitida* (GŚ-R, O-LR)

To gatunek z rodziny baldaszkowych *Apiaceae*. Baldach składa się z 2-6 baldaszków, białe kwiaty rozwijają się w maju i czerwcu. Liśnie pierzaste, lekko lśniące. Trybula leśna jest gatunkiem górskim występującym w wilgotnych lasach i ich skrajach, na przydrożach, rowach melioracyjnych i podleśnych łąkach. Jest gatunkiem charakterystycznym dla górskich ziołorośli i zarośli liściastych związku *Adenostylion alliariae*. W województwie opolskim

trybula lśniaca występuje rzadko w południowej części, najczęściej w wilgotnych lasach łągowych i niskich grądach.

Na terenie gminy Głubczyce gatunek ten został stwierdzony jedynie w wilgotnym lesie na południe od Biernatówka.

Turzyca nibyciborowata *Carex pseudocyperus* (GŚ-V, O-LR)

Jest to luźnodarniowa roślina trwała wysokości 30-100 cm reprezentująca rodzinę turzycowatych *Cyperaceae*. Turzyca ta porasta brzegi wód, mokradła, rowy i lasy olszowe na terenie całego kraju. Wg Matuszkiewicza (2001) jest to gatunek charakterystyczny dla związku *Magnocaricion* (szuwały wielkoturzycowe) oraz dla związku *Cicuto-Caricetum pseudocyperi* (zbiorowisko występujące w płytkich zbiornikach mezo- i eutroficznych o zmiennym poziomie wody na niewielkich powierzchniach). W województwie opolskim turzyca nibyciborowata jest jeszcze gatunkiem stosunkowo częstym, występującym w rozproszeniu na obszarze całego regionu.

Na terenie gminy Głubczyce turzycę nibyciborowatą stwierdzono w szuwarach Wilczego Stawu.

Turzyca obła *Carex diandra* (O-VU)

To niepozorna roślina osiągająca wysokość do 60 cm z rodziny turzycowatych *Cyperaceae*. Rośnie w luźnych kępach. Kwiatostan wiechowaty osadzony na delikatnej łodydze, kłosa siedzące. Turzyca obła rośnie w miejscach wilgotnych, najchętniej torfowiskach przejściowych. Jest gatunkiem charakterystycznym związku *Caricion lasiocarpae* – subborealnych torfowisk dystroficznych. W województwie opolskim rozmieszczeni turzycy obłej nie jest dobrze rozpoznane. Kilka stanowisk tej rośliny rozproszonych jest w środkowej części regionu w dolinach rzek.

W gmnie Głubczyce odnotowano jedno stanowisko tego gatunku na wilgotnej, podtorfionej łące między Radynią a Kolonią Mokre.

Ukwap dwupienny *Antennaria dioica* (GŚ-R, O-VU)

To niepozorna, dorastająca do zaledwie 20 cm roślina z rodziny złożonych *Asteraceae*. Rośnie w nakrzemianowych, ubogich murawach, łąkach i wrzosowiskach oraz lasach sosnowych. Preferuje słabo zarośnięte miejsca z umiarkowanie świeżą, bogatozasadową, przeważnie ubogą w wapień, piaszczysłą glebą gliniastą. Jest wskaźnikiem

siedlisk ubogich. W województwie opolskim ukwap dwupienny znany jest obecnie z zaledwie kilku stanowisk z Gór Opawskich.

Na terenie gminy Głubczyce występuje nielicznie na stromych stokach w kwaśnej dąbrowie w Pielgrzymowie.

Wyka leśna *Vicia sylvatica* (GŚ-R, O-LR)

To roślina o łodydze do 250 cm, reprezentująca rodzinę motylkowatych *Fabaceae*. Jej liście są pierzaste z 6-10 dużymi eliptycznymi listkami. Kwitnie od czerwca do sierpnia. Wyka leśna rośnie w widnych lasach liściastych i ich skrajach, a także w zaroślach. Matuszkiewicz (2001) uznaje ten gatunek za charakterystyczny dla ciepłolubnego okrajowego zespołu *Vicetum sylvatico-dumetorum*. W województwie opolskim wyka leśna występuje dosyć rzadko, w rozproszeniu na całym obszarze, szczególnie w obszarze występowania lasów liściastych.

Na terenie gminy Głubczyce stanowiska wyki leśnej zostały stwierdzone na północ od Chomiąży i na zachód od Pietrowic.

Zanokcica skalna *Asplenium trichomanes* (O-VU)

Jest to roślina trwała, należąca do rodziny zanokcicowatych *Aspleniaceae*, charakteryzująca się bardzo delikatnym wyglądem. Posiada krótkie, mocne kłącze i darnistą kępę prostych lub pokładających się liści. Blaszka pojedynczopierzasta, posiada po każdej stronie osadki 15-30 żywo lub ciemnozielonych, nagich listków na krótkich ogonkach, które w zarysie są okrągławe. Dojrzewanie zarodników przypada na miesiące: lipiec, sierpień i wrzesień. Paproć ta występuje zazwyczaj gromadnie w szczelinach skał, wśród korzeni drzew itp.

Na terenie badanej gminy stwierdzono występowanie zanokcicy skalnej w nieczynnym kamieniołomie w Ciermięcicach.

Zdrojówka rutewkowata *Isopyrum thalictroides* (O-LR)

Jest to wczesnowiosenny geofit kłączowy z rodziny jaskrowatych *Ranunculaceae*, występujący w różnego rodzaju lasach liściastych i zaroślach. Gatunek ten występuje bardzo rzadko w północnej części regionu. Poniżej poziomu Opola spotkać go można znacznie częściej w lasach i zadrzewieniach grądowych.

Na terenie gminy Głubczyce gatunek ten został stwierdzony w Lesie Głubczyckim i na południe od Biernatówka.

8. Stan i zagrożenia flory

Szata roślinna gminy Głubczyce wykazuje duże zróżnicowanie. W wyniku prowadzonych badań terenowych stwierdzono tu wiele interesujących zbiorowisk roślinnych i gatunków roślin. Na terenie gminy stwierdzono występowanie 95 zespołów i zbiorowisk roślinnych. Występuje tu 15 siedlisk przyrodniczych podlegające w Polsce ochronie. Najcenniejsze i najbogatsze pod względem florystycznym są zbiorowiska leśne i murawowe. Wszelkie zmiany w nasłonecznieniu muraw, spowodowane zarastaniem przez krzewy i drzewa mogą spowodować drastyczne zmiany w szacie roślinnej. Zbiorowiska leśne badanego obszaru wydają się być zagrożone głównie przez zmianę warunków hydrologicznych siedlisk. Bardzo niekorzystne są nasadzenia drzew iglastych, głównie sosny zwyczajnej na siedliskach lasów liściastych. Szczególną uwagę powinno się również zwrócić na rzeki i zbiorniki stanowiące siedliska cennych zbiorowisk i gatunków.

Grupa roślin chronionych na terenie gminy Głubczyce obejmuje 33 gatunki, 19 spośród nich objętych jest ochroną ścisłą, a 14 częściową. Odnaleziono tu również 27 gatunków rzadkich i ginących w skali województwa i regionu. Stanowiska niektórych gatunków roślin w gminie Głubczyce są jedynymi obecnie istniejącymi na Śląsku Opolskim.